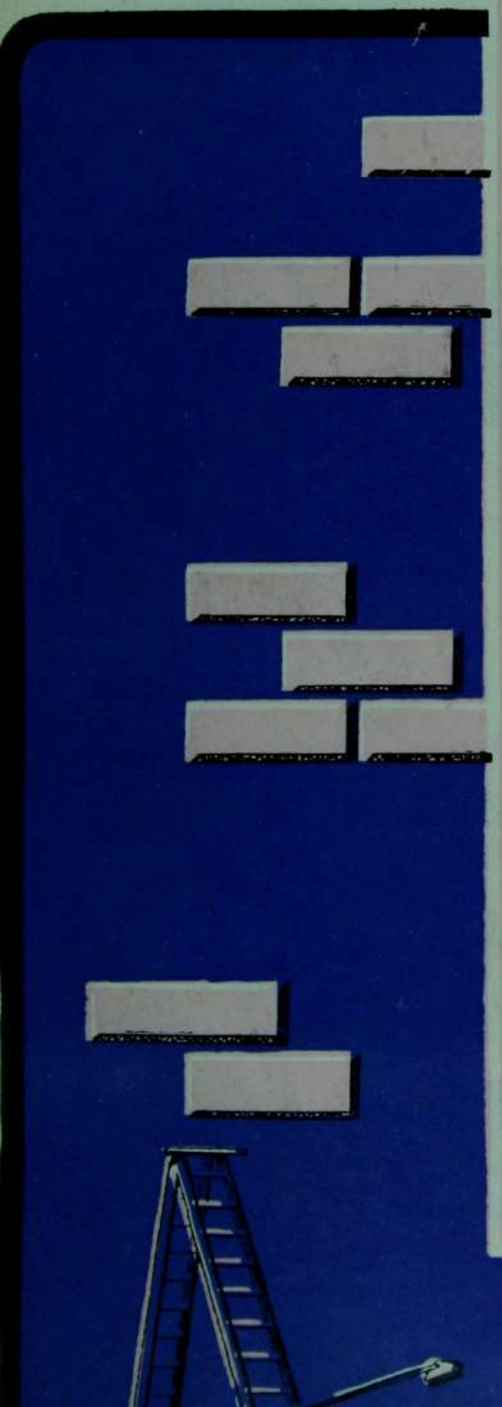
SON YILLARIN EN BÜYÜK AÇIKLAMASI

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

SAYI : 592
23 EKİM 1965
FİATI : 125 KURUŞ

BİR MEMLEKET
İHTİLÂLE
NASIL GÖTÜRÜLDÜ?

İSMET PAŞAYLA 10 YIL

27 Ekim 1957'den 27 Mayıs 1960'a kadar
olan devrenin bütün hadiseleri

Yazan : Metin TOKER

Bu sayıda başladık

(Basın A: 1454) — 583

Cilt: XXXIV Yıl: 12 Sayı: 592

SAHİBİ VE BAŞYAZARI
Metin Toker

YAZI İŞLERİ
VE MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Teoman Erel, Okay Göçer, Egemen Bostancı (İstanbul) — DIŞ HABERLER KISMI: T, Kemal — İKTİSAT: — Ünsal Oskay — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tuli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — TİYATRO: Naciye Fevzi, Lütfi Ay.

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkan Yavi

KAPAK KLİŞESİ
Hüner Klişe - İstanbul

KAPAK BASKISI
Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A.
Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Hürriyet Klişehanesi
Birlik Klişe Atölyesi

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 Lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 Senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 350 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgarlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaan
Ankara

BASILDIĞI TARİH
20.10.1965

AKİS

HAFTALIK
AKTÜALİTE
DERGİSİ
RÜZGARLI SOK. NO:15
ANKARA - TEL:11 89 92
P.K 582

Kendi Aramızda

Bu haftadan itibaren Metin Toker, "İsmet Paşayla 10 Yıl" seri yazısının ikinci kısmına başlıyor. İlk kısmı büyük bir ilgiyle izlenen bu tarihi eserin ikinci kısmının daha büyük bir ilgi göreceğinden eminiz. Zira 1957 seçimlerinden sonra DP'nin tuttuğu yol ve o yolun sonundaki 27 Mayıs 1969 ihtilâli, şu anda bir dönüm noktasında bulunan Türkiyenin pek çok ibret dersiyle dolu tarih sayfalarıdır. Toker, talihin kendisine -«erdiği bir imkânı değerlendiren hünerli bir gazetecidir. On yıl İsmet Paşanın yanında bulunmuş, acı ve heyecanlı günleri Paşayla birlikte yaşamış, Paşayla birlikte mücadele etmiştir. Bilinmeyen pek çok siyasî olayın, siyasi ilişkinin belgeleri, «İsmet Paşayla 10 Yıl"ın ikinci kısmında sürükleyici bir üslûpla gözler önüne serilecektir.

AKİS'i bu hafta dopdolu bulacağınızı kesinlikle söyleyebilirini. Bugüne kadar (pek çok okuyucumuzdan aldığım mektuplarda AKİS'in YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarının azlığından şikâyet edilirdi. Şimdi AKİS'in o kısmı alabildiğine genişleme fırsatı bulacaktır. Zira gelecek iktidarın AKİS'e pek çok malzeme vereceğinin işaretleri görülmeğe başlamıştır.

Bir hususu burada bir kere daha belirtmekte fayda görmekteyim. AKİS, çetin mücadele hayatında çok gözyaşına, çok ıstıraba mal olan günler geçirmiştir. Şimdi pek çok kimse, AKİS'in bundan sonraki tutumunun ne olacağını sormaktadır. Bu soruya cevabı Metin Toker "Haftanın İçinden''inde vermektedir. Ben şunu ilâve edeceğim: AKİS mensupları çileye alışmışlardır. İnandıklarım hiç taviz vermeden, yeni ıstıraplar pahasına da olsa, savunmağa kararladırlar. Mahkeme kararıyla tespit olunan iftira ve isnatlar, ihbarlar, tehditler veya tavizler hiç bir AKİS mensubunu yolundan çevirecek güçte atamayacaktır. Bu, böylece biline!.

Bu hafta iki ilginç yazı sunuyoruz: «"Cumhurbaşkanlığı" ve «A.P».„ "Cumhurbaşkanlığı" başlıklı yazıda Çankaya tepelerinde esen hava verilinektedir. Sayın Gürselin etrafında olup - bitenler, ilginç taraftarıyla bu yazıda anlatılmaktadır. İkinci yazı, iktidara hazırlanan AP'nin hikâyesidir. Bu yazıyı dikkatle okumanızı salık veririm. Zira, gelecek iktidarın nasıl hazırlandığını bilmekte büyük faydalar vardır.

Saygılarımızla

Kurtul Altuğ

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 12 Yıl: 12 Sayı:592 23 Ekim 1965 Cilt: XXXIV

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Cadı Kazanı

"Bu hafta Ankara, söylentilerle çalkanan bir cadı kazanını andırıyordu. Her toplulukta ortaya bir laf atılıyor, bu lâf süratle Başkenti dolaşıyor, tabii gazetelerin bürolarına veya idarehanelerine geliyor, oradan da sütunlara aktarılıyordu. Söylentilerden bir kısmı, ilgili zevat tarafından, çıkartılıyor, bu suretle gazetelerin kendilerinden bahsetmesi sağlanıyordu. Bir diğer kısım söylenti, kalplerdeki arzulardı. Bu arzuların sahipleri lafı ortaya atıyorlar, sonra neticeyi seyrediyorlardı. Böyle söylentilerden ikisi Cumhurbaşkanı Cemal Gürselin ve Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunayın istifa edecekleri yolundaki söylentilerdir. Bu iki makamı "kilit mevki" sayan bir takım AP'liler bu,çeşit ihtimallerin piyasa lafı haline getirilmesini, bir taktik olarak faydalı görmektedirler. Nitekim Cumhurbaşkanı Gürsel ile ilgili haberin, Gürsel "Ben öyle her kararnameyi imzalamam" dedikten sonra bir AP organında büyük manşet olarak Verilmiş olması dikkati çekmiştir. Orduyu herhangi bir kimsenin ordusu haline getirmeme kararının mümessili sayılan Genel Kurmay Başkanının çekileceği ve yerinin boş kalacağı da, bir yandan bir temenni, diğer taraftan müstakbel haleflere yem olacaktır hayaliyle aynı çevreler 'tarafından imal edilmiştir.

Kaynayan başka bir kazan AP dir. Orada da Bakanlık yarışına çıkmış olanlar seri imalâta girişmişlerdir. Bunlar, kendilerini tutan veya tutmayan gazetecilere havadisler uçurtmaktadırlar. Hedef, Bakan olarak kendi isminin de geçtiğinin gazetelere intikalidir. Bu bakımdan, gazetelerde çıkan isimler bir mana ifade etmemektedir.

Nihayet, üçüncü söylenti kaynağı AP'nin yapacağı temizliklerle ilgilidir. Bununla güdülen hedef bütün devlet çarkına bir gözdağı vermek ve isyancı ruhlu yöneticileri hizaya sokmaktır. AP nin kanaati, böyle bir hava yaratıldı mı, herkesin ayağını denk atacağı ve yeni iktidara hizmet arzeyleyeceğidir. Gerçekten de hizmet arzı için yarış şimdiden başlamıştır. En inanılmaz bir takım isimler, AP Büyüklerinin kapısını çalmakta, sadakat teyidi yapmaktadırlar. Bunların, kendi davranışları için buldukları parola "Önce vatan" parolasıdır. Bakanlar belli olduktan sonra bu yarışın daha da hızlanacağından Başkentte kimse zerrece şüphe etmemektedir. Zira bu, Türkiyede her yeni iktidarın kurulmasıyla oynanan klâsik bir oyundur.

Bu cadı kazanı içinde en büyük sıkıntıyı çekenler, tabii tarafsız gazeteciler olmaktadır. Gerçek ile maksatlı haber arasındaki tefriki yapabilmek için bu gazeteciler birer ip cambazı mehareti göstermektedirler.

Allahtan ki tecrübeleri buna elverişlidir.

Cemal Gürsel - Cevdet Sunay
AP hayal ettiği müddetçe yaşar

C. Başkanlığı

Yükseklerde esen rüzgâr

Geçen hafta Perşembe günü Cumhurbaşkanı Gürsel, Başbakan adayı Demireli aniden Köşke davet etti. Demirel, bir saattan fazla süren bu görüşmeden çıktığında gazetecilere:

"— Kendisiyle -yâni Gürselle- memleket meselelerini, durumu, sosyal, iktisadî meselelerle, sınai, iktisadi kalkınma konularını görüştük" dedi.

Bu açıklama çok kimseyi güldürdü. Çünkü kısa bir tebrik görüşmesinde, memleketin ana meselelerinin görüşülmesi pek normal bir şey değildir. Gerçi Cumhurbaşkanının bu meseleleri görüştüğü adam yarın Başbakan olacaktır ama, daha kendisine bu husus-

"Ak ana sütü gibi helâl oylar,,

Metin TOKER

BU memleketin meşru iktidarının, dört seme için AP olduğu, herkes tarafından kabul edilmek gereken bir gerçektir. İktidar tarafından kabul edilmesi gereken gerçek ise, bu tarz edebiyatta kullanılan meşhur tâbirle "ananın ak sütü gibi helâl" dahi olsalar, oyla her istenilenin yapılamayacağıdır. Oylar, demokratik bir sistem içinde iktidarları işbaşına getirir, işbaşından götürür. Memleketler, oyların tecellisi yönünden çok daha fazla, şartlarının olgunlaştırdığı fikirlere gere idare edilir. Bütün demokrasilerde, oylar kadar güçlü başka kuvvetler vardır, müesseselerce temsil edilen baskı grupları mevcuttur; onlar hiç kaale alınmadan memleket idare edilmeye kalkışıldı mı bir çatışma çabuk patlak verir ve böyle çatışmalarda her zaman, sadece oylara dayananlar galip çıkmazlar. Akıllı iktidarlar bu çatışmalara meydan vermeyenlerdir. Bahtiyar memleketler ise, İktidarı akıllı, Muhalefeti vatansever olan memleketlerdir.

Türkiye, inşallah dört sene böyle bir memleket olur.

Bunda başlıca rol, elinde kudreti bulundurduğuna göre iktidara düşecektir. İktidar memleketi, karşısında son derece kuvvetli bir muhalefet olarak idare edeceğini bilmelidir. Bu muhalefet ona, şampiyonluğunu yaptığı fikirleri tatbik ettirmemek için var gücüyle çalışacaktır. Ben bu seçimlerde, hin tane oyum olsaydı bir tanesini AP'ye vermezdim. Çünkü benim samimi inancım, 1965 Türkiyesinin AP'nin kafasıyla ve AP-'nin fikirleriyle idare edilemeyeceğidir. Samimi surette kaniyim ki bu kafa bu fikirlerini tatbik etti mi, AP İktidarının sonu geldiğinde, Menderesin bıraktığından da zor durumda bir Türkiye devralınacaktır. Ben bu kafanın bu fikirleri tatbik etmesine nasıl yardımcı olurum? Buna mani olmaya nasıl gayret etmem? Aksi kanaatte olsaydım, 10 Ekim günü oyumu AP'ye verirdim. Vermedim. Milyonlarca seçmen de vermedi. Şimdi AP bunların, kendi karşısında sapasağlam durduğunu bilmeli ve hesaplarını ona göre yapmalıdır. İlk günden mızımak, "Bırakmıyorlar ki, yapayım" diye önce sızlanıp sonra bu "ehlisalip kuvvetleri"ni ortadan kaldırmak için bunların üzerine yürümek DP'nin işine yaramadığı gibi AP-'nin de işine yaramayacaktır.

Bir seçmen çokluğu, AP'yi Mecliste tek başına iktidara getirmiştir. Bu, büyük bir kudrettir. Biz AP-'nin Servet . Beyannamesini ve vergilerin açıklanması prensibini kaldıramaması için elimizden geleni yaparız. Biz AP'nin Petrol Statüsünü bugünkü halinde tutmaması için elimizden geleni yaparız. Biz AP'yi gerçek bir Toprak Reformu - na mecbur etmek için elimizden geleni yaparız. Biz AP'-nin, tuttuğumuz daha haysiyetli dış politikada cıvımaması için elimizden geleni yaparız. Biz AP-'nin sosyal güvenlik alanında çarktan tersine çevirmemesi için elimizden geleni yaparız. Biz bir yağma devrinin açılması istidadına karşı elimizden geleni yaparız. Ama AP, gözü keserse, bunların hepsini gene yapar.

Nedir, elimizden gelen?

Bu dergi ve benzeri gazeteler, dergiler çatar, çatır yazacaklardır. Siyasi muhalefet Mecliste meydan muharebelerini verecektir. Gençler, inanmışlar Anayasanın cevaz verdiği hiç bir protesto gösterisinden kaçınmayacaklardır. Profesörler yetkiyle konuşacaklardır. Sendikalar, gerekirse greve gideceklerdir. Bazen koparacağımız gürültü âfâka tutacaktır. Umumi efkârı hallaç pamuğu gibi atacağız. Yanlış yönde oy kullandığına inandığımız seçmen çokluğuna doğru bulduğumuz prensipleri daha iyi anlatacağız. Tartışmalara, haklılığın verdiği cesaretle gireceğiz. Bunların hepsi olacaktır. Bunlar bizim için yeni şeyler değildir. Biz bunların hepsini, memleketi tarifsiz bir felâkete sürüklediğine kani olduğumuz andan itibaren Bayar-Menderes Rejimine karşı yaptık.

Ya, o ne yaptı? Mecliste elinde bulundurduğu çokluğu kendi fikirlerini kanunlaştırmak için kullanacak yerde bir şiddet vasıtası haline soktu ve karşı tarafı susturmayı başlıca gaye bildi. Kendisinin 1946-50 arasında yaptığı şiddetli muhalefeti unutarak " O zaman ben başkaydım. Devrin aptal iktidarı buna müsaade etmeseydi! Zaten, bu aptallığı yüzünden devrildi. Ben aptal değilim. Ben karşımda direnme istemiyorum" dedi ve bir gün baktı, güneş 27 Mayıs sabahının üzerine doğmuş.

Türkiyede ihtilâlin nasıl patladığım iyi bilmek lâzımdır. Türkiyede ihtilâl Bayar-Menderes Rejimi şu fikrini gerçekleştiriyor, bu fikrini gerçekleştiriyor diye çıkmadı. Böyle bir rejim, eğer gerçekleştirdiği fikirler yanlışsa bir "kötü iktidar" olur. "Meşruiyetini kaybetmiş iktidar» olmaz. Bayar-Menderes Rejimi, Cumhuriyetimizin Anayasasının ifade ettiği gayrımeşru duruma, karşısındaki muhalefeti yok etmeye kalkışmakla düşmüştür. Şiddet yoluna sapmakla düşmüştür. Türkiyedeki sağlam kuvvetler, dünde bugün de, daima, meşruluğun dışına çıkan idareleri alaşağı edecek güçtedirler. Meşru şekilde gelmek, meşruluk dışına çıkmaya cevaz vermez.

Bu İktidar Servet Beyannamesini ve vergilerin açıklanması prensibini kaldırdı, Petrol Konusunda yabanca şirketlerin avantajlı durumunu devam ettirdi diye Türkiyede bir şey olmaz. Ama bu İktidar bunlara karşı olanları bertaraf etmeye teşebbüs etti mi, Türkiyede ne olacağını hiç kimse bilmez. Zira demokratik bir sistemde esas, İktidarın her icraatını "Ooo, seçimlerde o bu teklifi millete yaptı, biz aksini söyledik, seçmen çokluğu ondan yana oldu, şimdi isterse yapar" diye tevekkül göstermek değildir. Hele "Siz isterseniz Hilâfeti bile geri getirebilirsiniz" yollu tefsirlerle icraat, bir takım tabulara "oy çokluğu" bahanesiyle el sürmeye teşebbüs böyle sistemlerde iktidarlar için hiç caiz sayılmaz.

Muhalefet İktidarı, önümüzdeki seçime kadar memleketin meşru idaresi bilecektir. İktidar, oy çokluğuyla her şeyin yapılamayacağını kafasından hiç çıkarmayacak vs beğenilmeyen icraata kanunlar çerçevesinde direnmeyi vatan hıyaneti saymayacaktır.

Türkiyenin huzura, bu Centilmenler Anlaşmasının yürütülmesine bağlıdır.

ta teklif dahi yapılma; değildir. Teklif yapıldıktan sonra görüşülmesi gereken konuların bir tebrik ziyareti maskesi altında ve sanki teklifin yapılıp yapılmaması söz konusu imiş gibi görüşülmesi ise akla bir imtihan veya pazarlıktan başka şey getirmemektedir. İşin en tuhaf tarafı ise, Demirelin, kendisini komik duruma düşüren bu gerçeği basın mensuplarına kemal-i iftiharla bizzat açıklamasıdır!

Hükümetin kurulması yolundaki resmi çalışmalar bu şekilde devam ederken, işin kulisi daha ateşli ve meraklı şekilde yürütüldü. Çankaya Köşkünde Cumhurbaşkanının etrafını kuşatmış olan bazı taktikçiler her hükümet kuruluşunda yaptıkları gibi, bu defa da "karışıklıktan yararlanarak bir basamak daha terfi etmenin" çabasını devam ettirdiler Fakat, geçen haftanın en hareketli ve en verimli gazete konusu Ürgüplü oldu.

Ürgüplünün, Senato Başkam olması hususu pişirilip kotarılmışken verdiği bir beyanat herkesi hayrete düşürdü.

Pişmiş aşa su

Geçen hafta Başbakan Ürgüplü, durup dururken, Kıbrıs konusunda gazetecilere bir demeç verdi ve şöyle dedi:

"— Kıbrısta bir tek türkün kanı akarsa İstanbuldaki rumlara veya patrikhaneye neler olacağını bilmiyorum. **6-7 Eylül olaylarını unutmıyalım"**

Bu, bir Başbakan için ve hele, Çankayaya kalsa Dışişleri Bakanlığına oturtulmak istenen bir isim için akla gelebilecek en büyük gaftı. Zira, bu demecin verildiği gün bir AP Genel İdare Kurulu üyesi, bir gazetecinin .

"— Peki, Dışişleri Bakanı kim olabilir?" sorusuna şu cevabı vermişti:

"— Bugünkü Başbakan;.."

Ancak "Bugünkü Başbakan", bilinen ihtiyatlılığıyla 180 derecelik çelişme teşkil eden beyanatı ile Dışişleri Bakanlığına getirilme ihtimalini adeta istiyerek - bertaraf etmiş oluyordu. Ertesi gün bu konuda ilk tepki Cumhurbaşkanı Cemal Gürselden geldi. Gürsel dört yıllık yakın arkadaşı için umulmadık şiddette bir dil kullanarak, Ürgüplünün "6-7 Eylül olaylarını unutmıyalım" tehdidini telin etti. Gürseli, Ürgüplü hakkında bu kadar öfkeli konuşmağa iten sebep, herhalde, sadece demecin taşıdığı sorumsuzluk değildi. Bu olaydan iki gün sonra AP taraftarı gazetelerde başlayan neşriyat, Çankaya tepelerinde bazı beklenmedik gelişmelerin vukubulduğunu gösterdi. AP'li gazetelerin yazdıkları şuydu: "Cumhurbaşkanı Gürsel görevinden ayrılacak ve yurt dışına tedaviye gidecek!" Yani, o takdirde, Senato Başkanlığı makamında oturan zat -kim seçilecekse- vekâleten de olsa Cumhurbaşkanlığı yetkilerini ve makamını kısa bir süre elde edecek. Sonra da, vekilin asil olması daha

Nasır Zeytinoğlu düşünüyor
"Akşam oldu, gene bastı karalar"

Çeşitli hesaplar

Gerçekten de ,10 Ekim seçimlerinde AP'nin tek başına iktidara gelmesiyle Ürgüplüyü Başbakanlığa tekrar getiremiyen Gürselin istediği, hiç olmazsa dostunu Dışişleri Bakanı yaparak, Hükümetin çalışmalarını bir dereceye kadar kontrol edebilmekti. Bunda iyiniyetin rol oynadığında şüphe yoktur. Ancak, işler Ve menfaatler tam bu noktada çatıştı. Gürsele "hayır" diyemiyen Ürgüplü, eğer Dışişleri Bakanı olursa Senato Başkanlığına ve daha sonra da Cumhurbaşkanlığına elveda demek gerekeceğini herhalde düşünmemiş olamazdı, İşte Ürgüplü, 6/7 Eylül Hadiselerini hatırlatan dehşetengiz demeci tam bu açmaza düştüğü anda verdi ve Gürselin sert tepkisi bunu izledi.

Bu haftanın başında Pazartesi günü bu iki eski dost, gazetecilerle ayrı ayrı temas kurdular. Ürgüplü, Başbakanlıktan ayrılışı vesilesi ile gazetecilere Orduevinde viskili, şampanyalı, mükellef bir yemek ve bol bol malzeme verdi. Yemekte neler söylemedi, neler! Memlekette bir komünist partisinin kurulması lüzumundan başladı, oğlunun kayınvalidesi Hanzade için "Şahane kadın. İnsan onu bir tabloya bakar gibi seyrediyor" diye devam etti ve bazı ilginç lâfları bu araya sıkıştırdı. Bunlardan biri, Dışişleri Bakanı olmak istemediği; bir diğeri ise, Cumhurbaşkanı Gürselin' tamamen sıhatte olduğudur. Ürgüplü bu arada, bir gazetecinin:

"— Beyfendi, Cumhurbaşkanı olursanız. Nizamiyeye kalorifer koydurur musunuz?" şeklindeki esprili sorusuna keyifle gülerek :

"— olur!" cevabını verdi.

Gürsel ise, mûtad gezintisi sırasında konuştuğu gazetecilere görevinden çekilmiyeceğini kesinlikle ifade etti ve uzun zamandanberi ilk defa İnönü hakkında övgü dolu cümleler sarfetti. Hattâ, "İnönü gibi, memleketin 1 numaralı adamı ile ne ihtilâfım olabilir?» dedi.

Anlaşılmaktadır ki, Çankayadaki taktikler ilgi çekici bir noktaya gelip düğümlenmiştir. Cumhurbaşkanı, kendisi adına oynanan oyunları farketmişe benzemektedir. Bu ise, bu oyunlardan bol bol yararlanan AP saflarında memnunluk yaratmamıştır. AP gazetelerinin Gürseli tedaviye göndermeye kalkmaları bunun işareti sayılmalıdır.

Bütün bu gelişmeler sırasında en çok canı sıkılan bir adam da herhalde Nasır Zeytinoğludur. Zira şimdi, sadece kalan üç yıl delil, daha bir yedi yıl Çankayada perde arkası işler görmeyi hayâl eden Genel Sekreterin kendisini bu makamda tutacak dost peşinde olduğu ve tertiplerin temelinde bulunduğu sırıtıvermiştir. Türk Eğitim Derneği Başkam olarak yaptıklarından dolayı, Pazar günü yapılan kongrede fazlasıyla hırpalanan ve itham edilen Zeytinoğlu, gerçi o günkü kongrede ustalıklı bir demagoji ile vartayı atlatmıştır ama bundan sonra Çankayadaki durumunu sarsabilecek vartaları atlatabilecek midir? Bu, çok merak edilmektedir.

Çankaya tepelerinde başgösteren bu karışıklık hükümetin kuruluş çalışmalarını da etkilediği takdirde, önümüzdeki günlerin daha epey eğlenceli olaylara sahne olacağını söylemek için kâhin olmaya lüzum yoktur.

İktidar

Buyursunlar, Mr. Rostow!

Haftanın başında Pazar günü Başbakanlık, diplomatik alanda önemli bir takım görüşmelere sahne oldu. Saat 16 sıralarında Başbakanlığın merdivenlerlni ağır ağır çıkan uzun boylu, tipik bir amerikan, Başbakan Yardımcısı ve AP'nin Başı Demirelin daveti üzerine aynı gün, Amerikanın Ankara Büyük Elçisi Parker T. Hart'ın özel uçağıyla Yalovadan Ankaraya gelmişti. Demirel tarafından alelacele Ankaraya çağırılan amerikalı, Yalovada çalışmalarına devam eden NATO Plâncılar toplantısına katılmak üzere Türkiyeye gelmiş olan, Amerika Dışişleri Bakanlığı Politik Plânlama Dairesi Başkanı Walter Rostow'du. Demirel Rostow'u, Cumartesi günü geç saatlerde Ankaraya davet etmişti. Rostow ile Demirelin odasında yapılan toplantıya Dışişleri Bakanı Hasan Işık da katıldı. Görüşme tam iki saat sürdü. Görüşmeden sonra Walter Rostow, Başbakanlıktan ayrılırken, gazetecilerin sorularına karşılık söyle dedi:

"— Başbakan Yardımcısıyla görüştüm. Kendisiyle genel olarak dünyanın ve Türkiyenin kalkınması konusunda görüştük,"

Davetin "ekspres" oluşu, birkaç gün sonra Başbakanlık koltuğuna oturacak olan Demirelle amerikalı diplomat arasında geçen konuşmaların mahiyeti hakkında bir fikri verebilecek durumdadır. Zaten Walter Rostow'un, görüşmeyle ilgili olarak gazetecilere söyledikleri de işin içyüzünü, hemen hemen, açıklıyacak mahiyettedir. Meselenin garip tarafı, Demirelin, henüz Başbakan olmadan ve kabinesini kurmadan diplomatik alanda resmen temasa geçmesidir. Bu durum, kurulacak AP Hükümetinin dış politikasıyla birlikte iç politikasının istikameti hak-

Büyüklük Deliliği Böyle Başlar

Adnan Menderesi Muhalefet günlerinden, hatta daha eskiden tanıyanlar onun sonradan kendini Atatürk, Fatih, hatta evliya sanacak kadar zıvanadan çıkması karşısında hayretlerini hiç gidememişlerdir. Kira o günlere ait herkesin söylediği, Adnan Menderesin muvazeneli, ölçülü, mahcup, mütevazı bir kimse olduğudur.

Peki, neden sonradan sapıttı?

Şimdi, daha bugünden Süleyman Demirel konusunda Son Havadiste, meşhur kasidecilerden Orhan Seyfi Orhan imzasıyla çıkan bir tenkit yazısına bakınız. Tenkit, hâşâ, Süleyman Demirele değildir. Bir kasidecinin, iktidar sahibini tenkidi ne demektir? Olur mu öyle şey? Kasideci şair, Demireli tabii göklere çıkarmaktadır. Tenkit edilen, Milliyette Demirel ile bir röportaj yayınlayan Abdi İpekçidir.

Bakınız, kasideci şair ne diyor:

"Milliyet gazetesi Genel Yayın .Müdürü Abdi İpekçi arkadaşımız, Adalet Partisi Genel Başkanı sayın Demirel'le konuşmak için Ankara'ya gitmişti.

Büyük bir seçim zaferi kazanmış yarınki Başbakanla tarafsız bir gazeteci nasıl konuşur? Sözlerine başlarken onu birazcık olsun över değil mi?

Doğrusu, Demirel'i övmenin hem yeri, hem de sırasıdır. Bir gazeteci

Abdi İpekçi

gözüyle çok kısa zamanda geçen olayları düşünürseniz söze bir küçük medhiyeyle başlamak çok görülmez. Hattâ meslek nezaketimin icabı buttur.

Sayın Demirel kadar bir hamlede büyük basarılar kazanmış siyaset adamları âz bulunur.'"

Ee, peki İpekçi ne yapmış? Hınzır herif, tutup yazısına şöyle başlamamış mı: «Demirelin müzmin bronşiti nüksetmiş, sesi kısılmştı..." Üstelik, bir tek kelimelik de övgü yok. Kasideci şair, Abdi İpekçiye verip veriştiriyor :

"Abdi İpekçi dostumuz, sayın Demirel'in müzmin bronşiti olduğunu herden biliyor? Yani sıhhatsiz bir Başkan mı iş başına geliyor? Oysa yarınki Hükümet Başkanımız sporcu, güçlü, gürbüz bir zattır. Dostumuz okuyucularına Demirel'in şahsında tanıtılacak başka bir şey bulamadı mı?''

Böyledir, işte. Önce, tenkit etmek suç sayılır. Bitler biraz kanlandı mı, övmemek suç olur. Daha sonra, kâfi derecede övmeyenler günahkâr addedilir. Biraz daha geçer, göklere çıkarmadın mı, şamarı yersin.

Nihayet, keçiler kaçırılır ve sen sağ, ben selamet!

kında açık bir fikir vermektedir.

İstenecek ücret

Asunda Demirel, Mr. Bostow ile ne bugünün Başbakan Yardımcısı, hatta ne de yarının Başbakanı olarak konuşmuştur. Konuşma, Amerikanın yetkili bir "plânlamacısı" ile AP'nin Genel Başkanı arasında geçmiştir ve Demirel Rostow'a, Amerikanın beğendiği, memnun kaldığı bir iktidar olarak Türkiyede başarı göstermesi için muhtaç bulunduğu yardımları söylemiştir. Amerikanın Demirele, Türkiyedeki 1 numaralı "Key man = Anahtar adam"ı gözüyle baktığı amerikan basınının seçimlerden sonraki yorumlarından anlaşılmaktadır. Amerikanın, bu adamının başarı kazanması için elinden geleni, yapacağı da şüphesizdir. Nitekim şimdi Amerika, Demirele en ziyade, Menderesçilik yapmamasını söylemekte, bunun, tehlikelerine onun dikkatini çekmektedir. Amerika Menderesciliği Demirelin bir avantajı değil, handikapı olarak görmektedir. Halbuki Menderescilik, seçimleri kazanmasında Demirelin büyük kozu olmuştur. Amerika, Menderesciliğe ne, kadar angaje olmuş bulunursa bulunsun, Demirelin bu çeşit bağlardan süratle kurtulmasını temenni etmektedir.

Zaten Demirel de Menderesciliği, seçimlerde bir geçer akçe saymış ve bir defa seçimler vuruldu mu, AP teknesinin yönünü başka tarafa çevirebileceğini hesaplamıştır. Yani Demirel Menderese, köprüyü geçinceye kadar dayı demiştir. Şimdi Demirelin, kendisine bu teklif yapıldığında Amerikalılara söylediği fikir şudur:

"— Bunu yapabilmek için Türkiyeye bir bolluk getirmek, herkesin cebine gene para koymak, dikkatleri Menderescilikten çekip Refah Devletine yöneltmek lâzımdır. Bunun için de Amerikanın bize derhal ve geniş ölçüde yardım yapması lâzımdır."

Demirel, iktidarının başında bir "iktisadî ferahlık" gerçekleştirebilirse hissi desteklerini gerçek destekler haline getirebilceğini bilmektedir. Servet Beyannamesi gibi piyasanın şikâyetçi olduğu tedbirlerin kaldırılmasıyla, "saklı para"nın birden tedavüle çıkıp dönmeye başlayacağı Demirelin bir hayalidir. Fakat Demirelin gözü, asıl, Amerikadadır ve Mr. Rostow ile AP Genel Başkanı arasındaki görüşmelerin temeli bu olmuştur.

Şimdi Demirel Amerikaya şöyle demektedir:

"— Benim proansriken politikamın ve tutumumun itibar kazanmasım istiyorsanız, halka hemen refah vermemi sağlayınız!"

Walter Rostow
Made in USA

Ancak Amerika, bunun enflasyonist bir davranışla olmamasına da dikkat etmeye kendini mecbur hissetmektedir. Zira Menderesi enflasyonun mahvettiği Washington'da unutulmamıştır.

A. P.

Parsadan pay umanlar

Üç aydır boş kalan Meclis koridorları, geride bıraktığımız haftanın sonunda Cumartesi günü, AP'nin millî bakiye genel merkez kontenjanından milletvekili olabilmek için çırpman adaylarıyla doldu. AP yöneticileri, adayların Genel Merkezdeki gürültüsünden kurtulabilmek amacıyla, millî bakiye kontenjan milletvekillerini tespit için Genel Yönetim Kurulunun Meclisteki AP Grup odasında toplanmasını kararlaştırmışlardı. Karan haber alan adaylar, bu defa Meclis koridorlarını doldurdular. Bunlar için, Süleyman Demirelin başkanlığındaki toplantı bir "kader toplantsı"ydı. Seçim propaganda süresince savrulan Daracıklarla yöneticilere gösterilen iltifat acaba semeresini verecek miydi?

Aralıksız beş saat süren Genel Yönetim Kurulu toplantısı bu çeşit bütün toplantılar gibi eğlenceli geçti. Büyük Kongrede Demirelin çetin rakibi ve partideki bir hizbin lideri Saadettin Bilgiç ve arkadaşları hazırlıklıydılar: Millî bakiye genel merkez kontenjanından milletvekili seçileceklerin kendi söz verdikleri adaylardan olması için direnecekler ve oylarını bu istikamette kullanacaklardı. Nitekim, Genel Yönetim Kurulu toplantısının ne şekilde cereyan edeceği Saadettin Bilgiçin evinde yapılan toplantılarda plânlanmış ve Cumartesi günkü toplantıya hazırlıklı gelinmişti.

Toplantı, Genel Başkan Demirelin bir konuşmasıyla başladı. Demirel, uzunca süren bu konuşmasında, Yönetim Kurulu üyelerinden sadece bir ricası bulunduğunu söyledi ve millî bakiye genel merkez kontenjanından milletvekili seçilebilmesi için üç adaya bizzat kendisinin söz verdiğini, bu sözünün gerçekleşebilmesi için de üyelerin yardımını istedi. Genel Başkanın söz verdiği adaylardan biri, ondördüncü noter Halis Tokdemirdi. Tokdemir, önseçimlere Gümüşhaneden girmiş, fakat listenin sonlarında yer almıştı. Bu başarısızlık üzerine Demirel, kendisine, millî bakiyeden milletvekili yapacağına dair söz vermiş ve "Sen merak etme. Seni mutlaka Meclise sokacağım" demişti.

Ne var ki, Demirelin tasarladığı hesap, çarşıya uymadı. Büyük Kongreden bu yana geçen süre içinde Demirelin karşısına ilk defa kararlı olarak dikilen Bilgiç ve arkadaşları, Genel Başkanın empoze etmeğe çalıştığı üç adaydan hiçbiri için müspet oy kullanmadılar ve ev toplantılarında hazırladıkları plânı noksansız uygulayarak, kendilerinin söz verdikleri adayları seçilmekte bir güçlükle karşılaşmadılar. Böylece Demirel, kendini çok güçlü sandığı bir sırada Bilgiç ve arkadaşlarından ilk darbeyi yemiş oldu. Genel Merkezde bekleşen partililer ise bu toplantıyı "Bilgicin zaferi" olarak yorumladılar.

Koltuk kapmaca

Genel Yönetim Kurulu toplantısında bazı yöneticilerin üzerinde önemle durdukları bir konu da, Demirel ile Çankaya Köşkünün "Karıştırıcı Adam"ı Zeyttaoğlu ve IV. Koalisyonun kurulması sırasında arabuluculuk yapan açıkgöz müteahhit İzzet Turanlı arasındaki ilişkiler oldu. Toplantıyı bir fırsat bilen üyelerden bazıları, DP devri zenginlerinden İzzettin Turan-

lıyla Demirel arasındaki karanlık iş münasebetlerini teşhir eden bir derginin, yaptığı yayının doğru olup olmadığını Demirelden sordular. Böyle bir toplantıda üyeler tarafından sorguya çekileceğini hiç aklına getirmemiş olan Demirel önce, Turanlıyla herhangi bir iş münasebeti bulunmadığım, fakat bu müteahhidin İV. Koalisyon Hükümetinin kurulmasında emeği geçtiğini, Bölükbaşıyla kendisi arasında "elçilik" yaptığını söyledi ve şöyle dedi:

"— İzzettin Turanlı eski bir iş arkadaşımdır. Fakat, ben Hükümette vazife aldıktan sonra onunla herhangi bir iş münasebetim olmadı. Kendisi beni devamlı olarak arar ve halimi hatırımı sorar. Sağda solda adımı kullandığını da bilmiyordum."

Halbuki bu açıkgöz iş adamının adı, Süleyman Demirele ilk defa bahsedilmemektedir. Bir seçim gezisi dönüşünde AP Genel Başkanı ile bir İstanbul gazetesinin muhabiri arasında uçakta eğlenceli bir hadise cereyan etmiş, bu konuşma duyulmuştur. AP Genel Başkanı gazeteciden «Benim için ne diyorlar?*' diye sormuştur. Gazeteci de, kendisi hakkında ne dendiğini Süleyman Demirele açık açık, dobra dobra söylemiştir. Bu arada, ismini kullanarak İzzettin Turanlının bazı teşebbüslerde bulunduğunu, misal vererek bildirmiştir. Bunun üzerine Demirel aynen şöyle demiştir:

"— Kardeşim, ben ne yapayım? Adama selâm veriyorsun, gidiyor ve orada burada benim en yakınım olduğunu söyleyip iş çeviriyor.."

Hikâye, meşhur Masonluk Hikâyesini andırmaktadır.

Görülmektedir ki Demirel, henüz Başbakanlık koltuğuna oturmadan, partinin yönetici kadrosunun bazı üyelerini karşısına almış durumdadır. Bu konuda tipik örneklerden biri de, kurulacak hükümetin üyelerinin kimler olacağı meselesinde ortaya çıkmaktadır. Kendilerinin söz verdikleri adayların milletvekili olmasını sağlayan Bilgiç ve arkadaşları, şimdi de kurulacak hükümette kendilerinin ve kendi hiziplerinde bulunanların görev almaları için uğraşmaktadırlar. Önceleri Parti Genel Merkezindeki sohbet toplantılarında başlayan yoğun kulis faaliyeti, daha sonra Bilgiç ve arkadaşlarının evlerinde düzenlenen "ev toplantıları"nda devam etmiştir. Genel Yönetim Kurulu toplantısındaki ilk yenilgiden sonra şimdi de Bakanların tespiti konusunda ortaya çıkacak anlaşmazlıktan son derece endişe duyan Demirel, sert tedbirlere başvurmağa kalkışmaktansa, olayları sükûnet içinde izlemeyi uygun bulmaktadır". Bilgiç ve arkadaşlarının düzenledikleri ev toplantılarından haberi olan Demirelin şimdi tek ümidi, Bakanların tespiti hususunda kendisine tam yetki verilmesindedir. Ancak, Bakan olmaları ihtimalini kuvvetli görenler, Genel Başkana tam yetki verilmesi görüşüne katılmamakta ve kararın Gruptan ve Genel Yönetim Kurulundan çıkmasını istemektedirler. Buna karşılık, Demirele yakınlığı bilinen bazı partililer de, kendilerine de bir Bakanlık koltuğu düşer umuduyla, Bakanların seçiminde Genel Başkana tam yetki verilmesi görüşünün şiddetli savunuculuğunu yapmaktadırlar. Nitekim, Demirelin kendisine büyük güven beslediği ve Başbakan Yardımcılığı görevine getirileceği Genel Merkezde kulaktan kulağa fısıldanan Cihat Bilgehan, Bilgiç taraftarlarıyla görünmesine rağmen, Bakanların tespiti için Genel Başkana yetki verilmesini istemektedir.

Kıratın tayları

geçim gecesi AP Genel Merkezinde görülen "seçimi kazanma sarhoşluğu" artık yavaş yavaş etkisini kaybetmeğe başlamış, yerini güç bir imtihan sessizliğine terketmişler. Günün hemen her saatinde gene ziyaretçilerle dolup taşan Genel Merkezde yöneticiler, kapalı kapılar ardında, kendi menfaatlerine en uygun hesaplarla uğraşmakta, salonlarda sohbet eden Teşkilât ileri gelenleri ise hükümetin kurulması konusunda kendilerini de yet kili saymaktadırlar. Sabahtan ak-

İzzettin Turanlı ile Demirel
Fıs fıs, kos kos..

AP'de Bilgiç grupu faaliyeti
Bakan - Toto oynanıyor

şama kadar Genel Merkezin Galonlarında kümelenen amatör politikacılar kendilerine göre bir takım hesaplar yapmakta, seçim bölgelerinden en az bir milletvekilinin Bakan yapılması için didinmektedirler. Meselâ Aydın AP il teşkilâtından olduğunu söyleyen uzunca boylu, gözlüklü, gösterişli giyinişli bir partili, haftanın başında Salı günü Genel Merkez salonlarında, kendi teşkilâtından bazı arkadaşlarıyla sohbet ederken, Yüksel Menderesin Bakan yapılması görüsünü ortaya atmıştır. Eski amatör politikacılardan olduğu anlaşılan bu partili, arkadaşlarına da kabul ettirdiği arzusunun gerekçesini şöyle açıklamıştır:

"— Ne de olsa, babasının oğludur. Kanı çekmiştir. Akıllı adam, vesselam."

AP içinde bir de, ne ev toplantılarına katılan, ne de Genel Başkana yakın olan, fakat Bakan olma sevdası peşinde koşan partililer vardır. Bunlar kulis faaliyetlerini daha ziyade Atatürk Bulvarı üzerindeki lüks çay bahçelerinde yapmaktadırlar. Kendilerini tatmin için de olsa, şu günlerde Bakan olabilmek için ça-

Oy verebilirler

Adam bir gazetenin sahibidir. Gazetesinin aylardır Basın ve İlân Kurumuna bildirilen fiili satışı: 10.765, 10.342, 10.089, 10,574.. Neden bu, 10 binin üstünde olma inadı? Çünkü, bir gazetenin fiili satışı 10 binin altına düştü mü o gazete resmi ilân yağmasından faydalanamaz ve geliri ayda 80-100 bin lira azalır. Onun için, ne yapıp edip fiilî satışı 10 binin üstünde göstermek lâzımdır. Adam aylardır, bu yüzden, bayide birikmiş iadelerini almamakta, böylece o küsurlu 10 binleri bulabilmektedir.

Bu adam, "ben sizi savunuyorum'" diye İstanbul Sanayi Odasına müracaat etmiştir. Demiştir ki: "Eğer yüzünüz her gün benim gazetemden 100 tane alırsanız ben ayakta kalırım ve sizin menfaatinizi aslan gibi korurum." Sanayi Odasının idare kuruluna bu teklif önce makul gelmiştir. 100 gazete günde 25 lira demektir. Günde 25 lira verecek 100 sanayici bulunmaz mı? Bu suretle özel sektör bir yayın organı kazanacaktır. Üyelerden birinin gözü bu sırada açılmıştır. ''Durun, yahu" demiştir, "yüzümüz her gün 100 gazete aldık. Eee, ne olacak? Kendimiz yazacağız, kendimiz okuyacağız.. Ne işe yarayacak, bu yayın organı?"

Böylece adamın, 10 binlik fiili tirajı sahiden garantileme çabası boşa çıkmış ve kendisime başka kapıya gitmesi söylenilmiştir.

Başka kapıya gitmiştir. Bir takım zenginler bu sefer elden para toplamışlar ve adama vermişlerdir. İane kampanyası, hem de isimle yürütülmüştür.

Adam bir başka kapı daha bulmuştur: AP. AP Genel Merkezi bilhassa İnönüyü, CHP'yi solculukla itham eden yayın organlarını bedelleri mukabilinde bol bol satın almıştır ve memleketin dört bir tarafına göndermiştir. Bu adamın gazetesine böyle yapılmıştır, sahibi bir başka Babıâli dilencisi olan bir berber dükkânı dergisine böyle yapılmıştır, AP' nin organı olan bir kaç gazeteye böyle yapılmıştır.

Şimdi, madalyonun öteki tarafı. O adam var ya, altında şoförlü bir Mercedes mevcuttur. Bir kışlık ev, bir yazlık ev. Uşak, ahçı, hizmetçi. Sık sık Avrupaya gidip dinlenmeler. Lüks bir hayat.

Bu adam için Servet Beyannamesi, vergilerin açıklanması komünistliğin dik âlâsı değil de nedir, lütfen söyler inisiniz? Bu, bir zümrenin karaktersizi.

Ama Servet Beyannamesi, vergilerin açıklanması! Sadece bu iki prensip, CHP'nin o "dönmüş oy" denilen oylarından ne koparıp almıştır, bilir misiniz? Şimdiye kadar hep CHP'ye oy veren, aydın sınıfı teşkil eden ve vergiler açıklandığı zaman halkın önünde çırılçıplak kalıvermiş olan doktorlar, avukatlar, mühendisler, mimarlar, dişçiler, serbest meslek denilen mesleklerin mensupları bu defa, gönülleri AP'ye oy vermeye elvermediyse, en azından sandık ba---a gitmemişlerdir. Bu sınıf, ki CHP'nin belkemiğini teşkil etmektedir, ilericidir, devrimcidir, lâiktir, eski DP'nin ve bugünkü AP'nin ne olduğunu bilmektedir, ona notunu vermiştir, hissen onun karşısındadır, bu sınıf, sadece Servet Beyannamesi ve vergilerin açıklanması dolayısıyla bu sefer CHP'den yana olmamıştır. Verilen talkın ile gerçek tutumun aynı olmadığı böylece orta-

ba sarfedenlerin sayısı pek kabarıktır. Meclis açılmadığı için, son günlerde -Başkentin siyaset pazarı haline gelen Bulvar, bilhassa saat 17'den sonra AP'li milletvekillerinin küme küme göründükleri bölge olmuştur. Meselâ, geçtiğimiz haftanın sonunda bir akşam üstü, Ethem Kılıçoğlu ve. beraberindeki yeni seçilen AP'li milletvekilleri, Milkada viskilerini yudumlayarak, hükümetin kurulması konusundaki görüşlerini ortaya attılar. Ethem Kılıçoğlu, herhalde viskinin etkisiyle olacak, bir ara, milletvekili arkadaşlarına, kendisinin İçişleri Bakanlığı için biçilmiş kaftan olduğunu söyledi. Arkadaşları ise, kendisini Bakan olabilmesi için girişeceği faaliyette destekleyeceklerini vaad'ettiler.

Yenilere nazaran kendilerini kıdemli sayan bütün eski AP'Iiler şu günlerde, bir Bakanlık koltuğu kapabilme hayali içinde bulunmaktadırlar.

Festival hazırlıkları

Milletvekillerinin tam listesinin bu hafta Pazartesi günü Yüksek Seçim Kurulunca ilân edilmesinden sonra, Millet Meclisi ilk toplantısını Cuma günü yapacaktır. Özellikle AP'liler, Meclisin ilk toplantısına büyük önem vermektedirler. Meclis İçtüzüğünü bilmeyen bazı AP yetkililerine göre, ilk toplantıda dinleyici localarını dolduracak olan CHP'liler, İnönü ve diğer CHP'li milleitvekilleri için sevgi gösterilerinde bulunacaklardır. Bunu önlemek için locaların AP'nin Gençlik Kollarında görevli üyelerce doldurulması ve böyle bir gösteriye meydan verilmemesi gerekmektedir! Bu konudaki ilk temaslar, bu hafta Pazartesi günü AP Genel Merkezinde yapıldı. Yaşı 40-45 olmasına rağmen Gençlik Kollarında çalışmakta olan Yüksel adındaki geçkin bir kadınla görevli bir genç, Genel Merkezin üçüncü katındaki salonda önce Cevat Önderle uzun uzun. konuştular, sonra da kendi aralarında. Meclise nasıl gireceklerini plânladılar. Aralarında AKİS muhabirinin de bulunduğu bu konuşmada, Yüksel adındaki partili kadın, nedense yanındaki gençten daha ateşli görünüyordu. "Davetiyelerin ayarlandığını" müjdeleyen Gençlik Kollarının ateşli üyesinin ilk sözü şu oldu:

"— Sabah saat 9'da Meclis kapısında olmamız lâzım. Zannediyorum, ancak bu saatte yer bulabiliriz. Hepimiz temkinli olacağız ve yabancı gördüklerimizin içlerine kadar gireceğiz. Onlar en ufak bir harekette bulunurlarsa, şiddetle mukabele edeceğiz. Nasıl olsa, iktidar bizde! Şahsen benim yanımda bir Halk Partili olsa, kafasını ayakkabımın topuğu ile parçalarım."

Sonra ilâve etti:

"— Nedir yahu, bunlardan çektiğimiz? İktidar hem bizde olsun, hem de böyle yağmalara fırsat ver! Olması böyle şey! Taşa taşla, sopaya sopayla mukabele edeceğiz."

miydi ki? —

ya çıkmıştır. Buna Toprak Reformu ve başka sosyal adalet ilkeleri katılınca, klâsik CHP oylarındaki büyük azalmanın sırrı çözülmektedir. ,

Burada, bir meseleyle karsı karşıya kalınmaktadır. Bir parti, kendi öz müşterisinin menfaatinin aleyhinde bir politika, tuttururs a, bunu memleketin menfaati icabı olarak dahi yapsa, o müşterisinin oyunu kaybedecektir. Bu, riyazi bir kesinliktir. Öyleyse CHP "Ortanın Solu Programı" ile hata mı etmiştir?

Hayır.

"Ortanın Solu Programı" 1965 Türkiyesinin gerçek ihtiyacıdır. AP' nin tutmak istediği aksi yolun memleketi nereye götüreceği kısa zamanda anlaşılacaktır. AP'nin iktidara getirilmesi, tehlikeli bir kumar olmuştur. AP'nin prensipleriyle ve AP'nin idareci takımının kafasıyla hangi neticelere varılacağını kestirmek için kâhin olmaya lüzum yoktur. Servet Beyannamesinin ve vergilerin açıklanmasının sosyal bir lüzumun icabı olduğunu anlayan bir iktidar hiç bir şeyi anlamıyor demektir, Türkiyenin gerçek ve temeldeki meseleleri AP iktidarından sonra daha vahim şekilde belirecek, belki daha keskin çözüm yollarına ihtiyaç hissettirecektir. Bu iktidarın tahribatı muazzam olacaktır. AP'nin programının oy toplamış olması bu gerçeği değiştiremez. "Kalkınmak için zahmete katlanmak lâzım" diyen, bu seçimlerde "Ben seni, senden hiç zahmet istemeden kalkındıracağım" diyenin karşısında mağlûbiyete uğramıştır. Bu, birinci prensibin yanlışlığının delili sayılır mı? O itibarla CHP, tutması gereken yolu tutmuştur.

Ama CHP politikasına yeni yön verirken müşterilerim yenilemeğe vakit bulamamıştır. Kaybetmesi gerekenleri kaybetmiş, kazanması gerekenleri kazanamamıştır. Buna rağmen bu partinin 2,5 milyon sapasağlam,idealist, menfaat hesaplarından uzak, imanlı oya sahip bulunduğunu ispat etmesi CHP'nin istikbale ümitle bakmasının sebebidir. Bu, aynı zamanda, CHP-'nin müstakbel gayretlerinin de yönünü çizmektedir. Her yıl yüzbinlerle yeni seçmen memleketin hayatına girmektedir. Bir yandan bunların büyük çoğunluğunu almak, diğer taraftan menfaatleri CHP'de iken başka ölçüler kullandıkları için menfaatlerine karşı AP'ye gitmekte devam etmiş oylardan bir kısmının yönünü değiştirmek CHP-'yi gerçek müşterilerine kavuşturacaktır. AP'nin gitgide 1950 öncesinin CHP'si haline geldiği seziliyordu. Toprak ağaları, büyük iş adamları, menfaat grupları, eşraf AP' ye kaymıştı. Servet Beyannamesi ve vergilerin açıklanması, "Ortanın Solu Programı"nin bu iki büyük ilkesi bunların yanına esnafı, serbest meslek sahiplerini de itmiştir. Ama tuttuğu sosyal sınıf olarak CHP, 1950 öncesinin DP'si haline gelememiştir. İdealist genç aydınlar ve varlıksız kütleler tamamile CHP'nin yanında değillerdir.

CHP bu sağlam kuvvetleri iter ve "İdeal Parti" diye AP'yi görüp ona heves ederse hem bir dahaki seçimde erime yoluna tatar, hem de o sağlam kuvvetleri tehlikeli TİP'in kucağına atar. CHP'nin müstakbel yöneticileri bu basit hesaplan hiç unutmamalılar ve parti içinde türeyecek başka hesapları boşa çıkarmak için birleşmelidirler.

M.P.

Kurt masalı

Bu satırların yazıldığı saatlerde, Meclisteki MP Grup salonunda bir komedinin son perdesi oynanmaktadır: Dertli politikacı Bölükbaşı, "son defa" -kaçıncı?- aralarında bulunduğu Meclis üyesi arkadaşlarına, milletvekilliği görevinden istifasının nedenlerini acıklı bir dille anlatmaktadır. Bu bakımdan, haftanın başında Salı günü saat 15'te başlayan Grup toplantısı gerek Bölükbaşı ve gerekse MP'liler için tarihî bir toplantı sayılmaktadır.

Bölükbaşı, politika hayatından çekilmeğe seçimi izleyen günlerde karar verdi. Radyo propaganda konuşmalarında, oy toplayabilmek için, İnönüye saldırarak küçük parti oylarının AP'ye kaymasına sebep olan Bölükbaşının AP'nin tek başına iktidar kurabilecek çoğunlukta milletvekilliği kazandığını öğrendiğinde, bir hayali suya düşüyordu: AP ile iktidarda koalisyon ortağı olmak! AP kendisine muhtaç olmayacak şekilde iktidara gelmişti. MP'ye yan dönüp te bakmayacaktı bile, O zaman Bölükbaşı bir plânı sahneye koydu.

Bölükbaşı haftanın ortasında, seçim neticelerinden umutsuzluğa düştüğünü, milletin AP'yi tek başına iktidara getirmekle memleketi karanlık bir, gelecek içine attığım, onun için siyaset hayatından çekileceğini yakını gazetecilere fısıldadı. Bu fısıltılar, birer "bomba haber" şeklinde, ertesi gün gazetelere manşet oldu. Bölükbaşı ve adamları, bir kaç gün bu propagandayı, propagandaya esrarlı da bir şekil vererek devam ettirdiler.

Bölükbaşının imâ etmek istediği şuydu: "Ben böyle söyleyip çekildim mi, memleket ihtilâllere müsait Hale gelir. Ben bir adamı itham etmeyegöreyim. O adam İsmet Paşa olsa dayanamaz. AP ve Süleyman Demirel kimdir ki? Şimdi, İsmet Paşanın 1960 İlkbaharında yaptığı gibi ben de, ihtilâle yeşil ışık yakmış oluyorum."

Bölükbaşı bu imâsının AP tarafından anlaşılacağı ve bundan dehşete düşeceği ümidindeydi. AP derhal boyun eğecek, Demirel Bölükbaşıdan çekilmemesini isteyecek, Bölükbaşı da, Hükümete girmek şartıyla siyaset hayatına devam etme lûtfunda bulunacaktı!

Fakat Bölükbaşıya ısrar, sadece kendi partisi mensuplarından geldi. AP dönüp te bakmadı bile. Umumî efkâr ise, güldü.

Osman Bölükbaşı
Şah mat olunca..

İsmet Paşanın tırnağı

Bölükbaşının politikadan çekileceği yolundaki haberler gazetelerde yer alırken, MP Genel Yönetim Kurulu, irikıyım liderin içini dökmesi için, geçtiğimiz haftanın ortasında Perşembe günü toplandı. O gün erken saatlerde Parti Genel Merkezine gelen Bölükbaşı hayli sinirli görünüyordu. Önce, kendi odasında Genel Sekreter İsmail Hakkı Akdoğanla görüştü. Akdoğana, hiç kimse tarafından rahatsız edilmemesini tenbih etti ve Genel Yönetim Kurulu üyelerine toplantıya gelmeleri için haber verilmesini istedi. Oysa Genel Merkez binası, millî bakiye genel merkez kontenjanından milletvekili seçilebilmek için uğraşan, sağa sola koşuşan adaylarla dolup taşıyordu. Adayların tek ümidi Bölükbaşıydı: Bölükbaşı istediği kimseyi mutlaka milletvekili yapardı. Bu düşünceyle Genel Merkez binasını dolduran adaylar, o gün Bölükbaşıyla görüşüp dertlerini anlatma fırsatım bulamadılar. Üstelik, Bölükbaşının politikadan çekileceği yolundaki haberleri de merak ve endişeyle izlediler.

Öğleden sonra toplanan Genel Yönetim Kurulunda konuşan sadece Bölükbaşı oldu. Uzun süren konuşmasında Bölükbaşı, AP'nin tek başına iktidarda olmasının sakıncalarını anlattı ve AP yöneticilerine sert bir dille çattı.

MP Liderinin üzerinde önemle durduğu bir konu da İnönüyle ilgiliydi. Bölükbaşı, konuşmasının bu kısmına geldiğinde yüzünde beliren pişmanlık ifadesini değiştiremedi. Radyo propaganda konuşmalarında oy toplayabilmek için İnönüye hücum ettiğini itiraf etti ve şöyle dedi:

"— Bunlar, İnönünün tırnağı bile olamazlar!"

Bölükbaşı, Hükümete giremediği takdirde eriyip gideceğini de biliyordu. Zira, bu kampanyadan sonra AP'ye muhalefet yapmak için dahi ne siyasi, ne ekonomik bir programa sahip olduğunu biliyordu.

Ağlama Duvarı

"Ertesi gün, Bölükbaşı gelmediği için Genel Yönetim Kurulu toplanamadı. Sabahın erken saatlerinden itibaren Genel Merkez binasında kümelenen Bölükbaşı hayranları, parti yöneticilerinden bir haber sızdırabilmek için geç saatlere kadar telâş içinde sağa sola koşuşup durdular. Oysa, Bölükbaşı Cuma günü evinden dışarıya çıkmadı. Bütün gün evinin kapısında bekleyen gazeteciler, dertli liderle görüşme fırsatı bulamadılar. Ancak, geç saatlere doğru Bayan Bölükbaşı gazetecilere liderin mesajını ulaştırdı. Bu mesajında Bölükbaşı, moralinin çok bozuk okluğunu ifade ediyor ve birkaç gün içinde yapacağı basın toplantısında herşeyi açıklayacağını bildiriyordu. Ancak, aradan günler geçtiği halde Bölükbaşı ne bir basın toplantısı yaptı, ne de halkoyunu aydınlatacak bir açıklamada bulundu.

Bölükbaşının Emek Mahallesindeki evi o gün, civar illerden gelen partililerle dolup taştı. Genel Başkanı ziyarete gelenlerden bir kısmı da, millî bakiye merkez kontenjanından milletvekili olmak isteyen adaylardı. Hattâ heyetlerden bazıları da, hem liderlerini kararından caydırmak, hem de kendi adaylarını milletvekili seçtirebilmek için ziyarete gelmişlerdi. Aynı gün Bölükbaşı, millî bakiye merkez kontenjanından milletvekili seçileceklerin isimlerini yalnız başına tespit etti ve bir partilinin aracılığıyla Genel Merkeze gönderdi. Millî bakiye için tespit edilen adayları Yüksek Seçim Kuruluna bildiren Genel Sekreter İsmail Hakkı Akdoğan, Genel Başkanlarının politikadan çekilme arzusunda samimi olup olmadığına dair

bir AKİS'cinin sorusuna şu cevabı verdi:

"— Genel Başkanımız, bize anlattığı görüşünde haklı. Kendisini istifadan vazgeçirmek için uğraşıyoruz. Fakat, henüz muvaffak olamadık. Kararında ısrar ediyor. Bu durumda yapacak bir şey yok."

Genel Sekreterin bu sözlerinden bîr gün sonra, geçtiğimiz haftanın sonunda Cumartesi gecesi, partinin yöneticileri Genel Başkanı evinde ziyaret ettiler. Ziyaretin amacı, MP'lilere göre, seçimlerden muzaffer çıkan Genel Başkanı kararından caydırmaktı. Fakat bütün ısrarlara rağmen Bölükbaşı Nuh diyor da peygamber demiyordu. Oyunun ilk perdesinde AP'ye çektiği blöfün tutmadığını anlayan Bölükbaşı, bu defa da, kararından hemen cayamıyordu.

Ferde önünden perde arkasına

"Parti yöneticileri liderlerini kararından caydırmak için uğraşırlarken, Bölükbaşının bizzat hazırladığı milli bakiye merkez kontenjanı listesine giremeyenler partiye karşı cephe aldılar. Meselâ, kontenjan listesinde adını bulamayan, 1961'da AP listesinden milletvekili seçilip, sonra CHP'ye giren ve Bakanlık görevine son verildikten sonra da yeniden milletvekili seçilebilmek için tek yolu MP'ye kapağı atmakta bulan eski İmar Bakanı Celâlettin Uzer, haftanın başındaki Pazar günü • Bölükbaşıya gönderdiği mektupla partiden istifa ettiğini bildirdi, Uzer, Bölükbaşıya yolladığı alaylı istifa mektubunda, "Eşsiz partinizden istifa ettiğimi bildiririm" demekteydi.

Uzerin milletvekili seçilebilmek için gazetecilere verdiği demeç hayli ilgi çekicidir. Dört yıl içinde değiştirdiği üçüncü partiden de istifa eden Uzer, İzmir listesinin başına getrildikten sonra propaganda çalışmaları sırasında 30 bin lira harcadığını söylemiş, kendisini ümitlendiren Bölükbaşıyı suçlamıştır.

Bölükbaşı, şimdi tam bir çaresizlik içindedir. Blöfe pabuç bırakan olmayınca, ne yapacağını şaşırmıştır. Parti yöneticilerinden sızan bir söylentiye göre Bölükbaşı, Cuma günü toplanacak Millet Meclisinde, and içme sırası kendisine geldiğinde kürsüye çıkacak ve istifa ettiğini üyelere açıklayacaktır. Bundan sonra da Bölübaşının, partiyi ta defa perde arkasından yöneteceği muhakkaktır.

C. H. P.

Uyan sunam, uyan!

10 Ekim seçimleri öncesinde diğer bütün partilere göre en tenha ve hareketsiz genel merkeze sahip olan CHP de geçen hafta birdenbire bir canlılık başladı. Boş koridorlar adamdan geçilmez, ıssız odalar lebalep dolu hale geldi, 1950 seçimlerindeki hezimeti hatırlıyanlar için bu, ilk bakışta garip ve CHP'ye uymayan bir durumdu.

Aslında bütün bu canlılığın sebebi, Parti Meclisi tarafından milli bakiye kontenjanı olarak dağıtılacak 10 milletvekilliği idi!

Seçimlerde kaybedip, işi merkez kon

CHP lideri İnönü Genel Merkezde
Taze kan, taze kuvvet

tenjanına kalan adayların seçim bölgelerinden gelen "baskı heyetleri" tehditkâr tavırlarla koridorlarda dolaşıyorlar ve aralarında, seçimlerin neden kaybedildiğini tartışarak vakit geçiliyorlardı. Şu veya bu adayın mutlaka kontenjana dahil edilmesini Parti Meclisi üyelerine sıkı sıkı tembihleyen koridorcuların durumu görülecek bir manzara teşkil ediyordu.

Bu hava içinde toplanan Parti Meclisi güç durumdaydı. Seçim öncesinde, millî bakiye kontenjanından 9 adayın faydalanması karara bağlanmıştı. Bunlar partinin asıl merkez kon tenjanına dahil edilen, fakat seçilemiyecek kadar alt sıralara yerleştirilen kimselerle, yoklamalarda alt sıralara düşen Parti Meclisi üyeleriydi. Bu önceden tesbit edilen listede Halûk Nurbaki, Orhan Apaydın, Mahmut Vural, Nermin Neftçi, Erol Ünal, İrfan Solmazer, Cihat Baban, Vefik Pirinççioğlu ve Zarife Koçak yer almışlardı.

Buna karşılık, seçim bir sürpriz sonuç vermiş ve mutlaka seçilir gözüyle bakılan çok kimse açıkta kalmıştı. Bu durumda, Parti Meclisi iki türlü hareket edebilirdi; Seçim öncesinde verilen kararı bozmamak veya meseleyi yeni şartlar içinde yeniden görüşmek..,

Projektörlerin altındaki parti

"Parti Meclisi ikinci yolu tercih etti: Liste bozulacak ve yeni şartlara göre seçim yapılacaktı. Daha önce söz verilen bu adaylara öncelik hakkı tanınması âdil bir çare olarak benimsendi. İlk önce bu 9 aday oylanacak ve en fazla oy alan 4'ü muhafaza edilecekti. Listeden düşen 5 kişiye bir şans daha tanınacak ve bunlar, toplamı 80'e varan diğer adaylarla birlikte tekrar oylanacaklardı.

Ancak unutulan bir şey vardı: Halk oyunun dikkatli gözleri!. Seçimi -bir bakıma- kaybederek paniğe kapılan CHP'nin bu panikten nasıl kurtulacağı ve hangi yola gireceği bugünlerde en çok merak edilen politik meseledir. CHP Parti Meclisinin tesbit edeceği kontenjan listesinin niteliği de bu konuda en önemli işaret olarak kabul e-

dilmekteydi. Gözlemciler, CHP'nin en yüksek yönetim organının gerçek eğiliminin ve fikrinin bu liste açıklandığında ortaya çıkacağında hemfikirdiler. Merak edilen, CHP'nin, seçimi kaybetmenin yarattığı ürkeklik ve panik neticesi, Ortanın Solu programından taviz verip vermeyeceği idi.

CHP Parti Meclisi maalesef, merkez kontenjanı tesbitinde işin bu tarafını pek düşünmedi. Aslında, listeye girecek isimlerin oylamasından önce işin prensibi konuşuldu. Ama bu konuşma daha çok, oylamanın nasıl daha âdil olabileceği, hangi usulün uygulanması gerektiği meselelerini geçmedi. Halbuki CHP'ye göz dikmiş reformcu ve aydın kitlenin özlediği, bu kontenjanların kullanılışında reform-. culuk, mücadelecilik ve fikrî kapasite gibi niteliklerin ölçü olması idi. Bu, ölçü olarak kullanılmadı. Yani, Ortanın Solu ortaya çıkmadı. Seçilenler ne bundan tâviz verildiği, ne buna sarıldığını göstermektedir.

Daha önce Parti Meclisinin tesbit ettiği 9 kişilik listeyi dörde indirmek için yapılan ilk oylamada Cihat Baban, Vefik Prinççioğlu, Nermin Neftçi ve İrfan Solmazer yerlerini korudular. Halûk Nurbaki, Mahmut Vural, Zarife Koçak, Erol Ünal ve Orhan Apaydın ise rüçhan haklarını kaybettiler.

Yâr ve ağyar

Daha sonra ,ilk listede yer alan, fa» kat rüçhan haklarını kaybeden beş kişi ile seksene yakın aday teker teker oylandı.İlk oylamada kaybeden Zarife Koçak bu defa listeye girdi. Neticede şu liste meydana geldi: İrfan Solmazer, Cihat Baban, Zarife Koçak, Vefik Birinççioğlu, Nazmi Oğuz, Nermin Neftçi, Selahattin Kılıç, Bahri Yazır, Nuri Kodamanoğlu ve İsmail Arar...

Bir-iki isim hariç, halk oyunda pek iyi tepkiler yaratmıyan bu liste hakkında bir Parti Meclisi üyesi, AKİS muhabirine şöyle dedi:

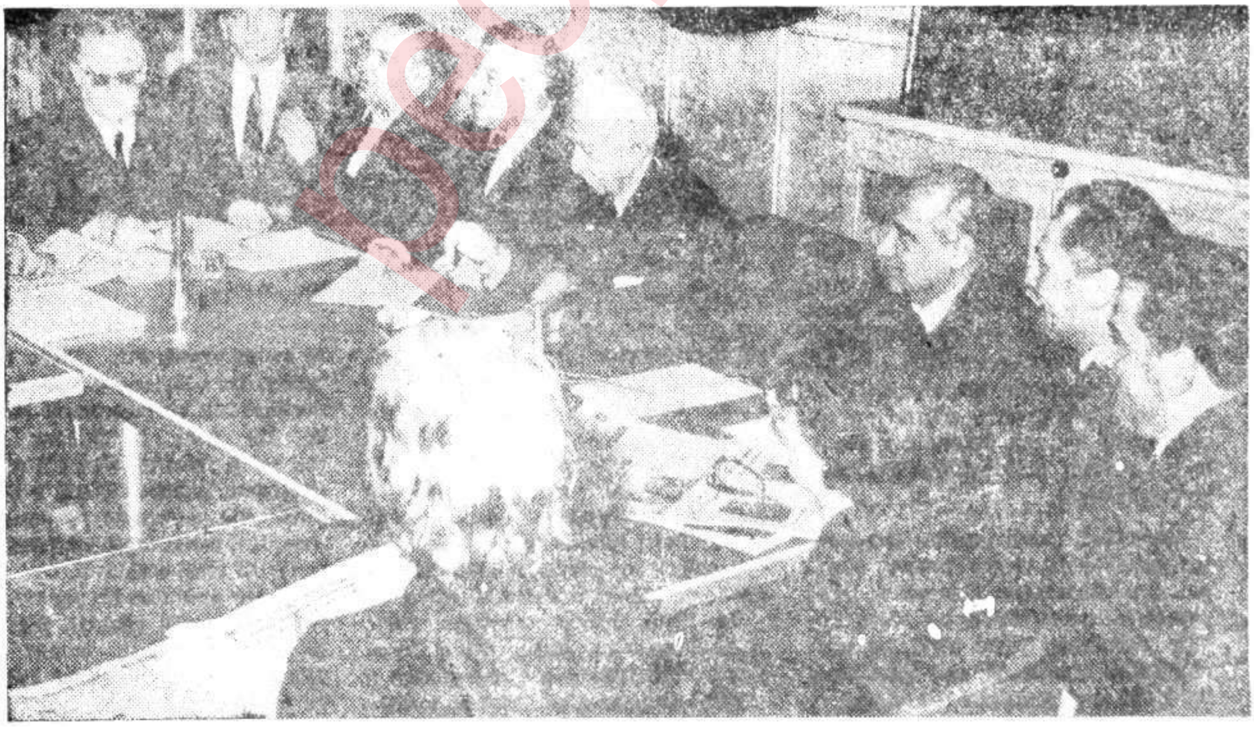
"— Dört asın dört adamını seçtik, eskiden seçilen dördü ekledik, fazlaca oy alan iki kişiyi de bunların yanına kattık, oldu bitti..."

AKİS muhabiri, üzüntülü görünen Parti Meclisi üyesine, söz konuşu "dört as"ın ve adamlarının isimlerini sordu. Bir süre tereddüt eden CHP'li, kızgınlığını yenemedi ve soruyu cevaplandırdı:

"— Feyzioğlunun Bahri Yazırı, Nihat Erimin Nazmi Oğuzu, Aksalın Vefik Pirinççioğlusu ve Satırın İsmail Aran!"

CHP'de beklenen toparlanmanın pek süratli olmıyacağı kanısını yaratan merkez kontenjanı tesfbiti meselesi, bazı şeylerin açığa çıkmasında faydalı oldu. Bunun başında, seçimin yarattığı tereddüdün Parti Meclisini dahi etkisine almış olduğu gelmektedir. Kontenjanlarını tesbit edildiği toplantı aralarında CHP yöneticileri, sohbet konuşmaları yaptılar. Bu konuşmaların ağırlığını teşkil eden 'konu, seçimlerin niçin böyle sonuçlandığı idi. Sohbetlerde dikkati çeken husus, yenilgiye "Ortanın Solu" sloganının sebep olduğu kanısının bazı Parti Meclisi üyelerine kadar yayılmış olduğuydu. Hattâ Turhan Feyzioğlu bile -aslında fazla hayret etmemek gerekir- dolaylı bir ifade ile bu iddiaya katılıyordu. Ancak Feyzioğlu "Ortanın Solu" programının öngördüğü reformları reddetmiyor, -sadece burada Kasım Gülekten ayrılmaktadır- fakat "sol" kelimesinin gelenekçi halk kitlelerinin hoşlanmadığı anlamlar taşıdığını söylüyordu. Feyzioğluna göre, sabahleyin "solundan kalkmayı" uğursuz sayan, önemli yerlere "sağ ayağı ile" girmeye dikkat eden türk halkı üzerinde "gol" kelimesi yanlış çağrışımlar yapmış ve CHP'nin rakipleri de bundan fazlasıyla yararlanmışlardı,..

Orhan Öztrak ise "Ortanın Solu" nun yanlış anlatıldığı kanısında idi. Öztraka göre, bu yanlışlığın doğma-

CHP Meclisi Milli Bakiye meselesini hallediyor
Berbat edilen bir çuval incir

sında başlıca sorumlu Suphi Baykamdı.

Parti Meclisi üyeleri üst katta bu şekilde suçlu ararlarken, Genel Sekreter Yardımcılarının odasında bir koltuğa yerleşmiş, şişman, yağlı yüz.-lü, badem bıyıklı, kasaba eşrafından olduğu bir bakışta anlaşılan bir zat şöyle diyordu:

"— Ne lüzum varmış ortanın soluna moluna?. Biz içimizdekini belli etmeden hele bir iktidarı alalım, ondan sonra reform mu yapacağız ne yapacaksak yaparız!"

..ve ümit verenler

Bülent Ecevitin fikri ise şudur:

"— Sınıfların bilince kavuşması zaman isteyecektir. Bu zaman uzun da olabilir, kısa da. Fakat beklemek ve çalışarak beklemek zorundayız..'*

Başta, İnönü olmak üzere, seçimlerdeki yenilgiyi önemsemeyen ve program ve fikirleri samimiyetle ortaya koyarak, bunları halka benimsetinceye kadar çalışmanın isabetine inananlar CHP'de azınlıkta değildir. Böyle düşünenler, nasıl olsa AP'nin çoğunluğu aldığını, bu durumda 180 veya 134 milletvekiline sahip olmanın bir şeyi değiştirmiyeceğini söylemektedirler.

Bu seçim CHP'de oldukça büyük bir üzüntü ve dağınıklık yaratmıştır. Fakat bu, yenilginin ilk anlarında beliren suni bîr kötümserlikten başka bir şey değildir.Çünkü hem yenilgi. 1950 ve 1954'teki kadar büyük değildir ve hem de, CHP 1957'de kazandığı 178 milletvekilliğine göre bu gün daha kaliteli bir Meclis Grupunu bu seçimde kazanmıştır. 1965-69 devresinde Parlâmentoda CHP'yi temsil edecek Grupa şöyle bir göz atıldığında, rastlanılan reformcu ve dinamik isimler hiç de az değildir: Bülent Ecevit, Orhan Erkanlı, Şükrü Koç, Kemal Yılmaz, Hayrettin Uysal, Orhan Kabibay, Turan Şahin, Hüdai Oral, Reşit Ülker, Ali İhsan Göğüş, İrfan Solmazer, Kemal Demir, Şeref Bakşık, Lebit Yurdoğlu, Ferda Gülay, Muammer Erten, Suphi Baykam, Mustafa Ok, Orhan Birgit, Şefik İnan, Fenni İslimyeli, Süreyya Koç, Kemal Sarıibrahimoğlu, Hüsnü Özkan, İlhami Sancar, İlyas Seçkin; Kâmuran Evliyaoğlu, Mustafa Kemal Palaoğlu ve isimleri henüz bilinmeyen veya şimdi hatıra gelmeyen ötekiler bir AP Grubuna duman attıracak güçtedirler.

Böyle bit kadronun başarısız kalacağını ve "Ortanın Solu" diye adlandırılan prensipleri samimiyetle temsil edemiyeceğini söylemek kötümsertiktir. Üstelik bu isimler, bilinenlerdir. Meclise bu devre İlk defa giren genç CHP'liler herhalde bu kadroyu kuvvetlendireceklerdir.

İrfan **Solmazer** - Nazım Oğu
Biri 27 Mayısçı... Ya öteki?

Bu kadro, Gençlik Kollan Genel Başkanının söylediği gibi, «kenetlenir", çalışma programı memleketin gerçeklerine göre isabetle tesbit edilir, reformculuğun ve haklı olmanın verdiği hızla işe girişirlerse, Ecevitin bahsettiği, "kitlelerin bilinçlenmesi" fazla gecikmeyecektir.

Sağ kolum, aptal kolum

Bu çalışma sırasında mutlaka pürüzlerle karşılaşılacaktır. Hem de bu engellerin bir kısmı Parti içindeki inançsızlardan gelecektir. "Ortanın Solu" programına inanmayanlar veya bu program ile menfaatleri haleldar olanlar seçim sonuçlarının kötümserliğini kanalize ederek herhalde bir darbe teşebbüsünde bulunacaklardır. Bunun belirtileri de yaygınlaşmaktadır. Meselâ Kasım Gülek, sağda solda, fıkra anlatarak da olsa, bir hazırlığa girişmiştir. Güleğin anlattığı fıkra sudur:

»«Mac Arthur'ün çok aptal bir yaveri varana. Herkes «Generalini, bırak şu aptalı' denmiş. Ama Mac Arthur yaverine toz kondurmaz ve «O benim sağ kolumdur. Yayınlıyacağım her emri yazdıktan sonra bir kere de ona okuturum. Eğer o anladıysa, mesele yok, emri yayınlarım, içim de rahat eder. Çünkü benim aptal yaverimin anladığı emri dümen neferi bile anlayacaktır' diye sebebi izah edermiş..." '

Güleğin bu fıkra ile kastettiği herhalde, İsmet Paşaya yaver olmak, yani Genel Sekreterliğe tekrar oturmaktır. Ancak şecaat arzederken sirkat söylemenin böylesine de az rastlanmıştır: Bir kere Gülek, bu fıkra ile kendisini aptal yerine koymakta, üstelik Mac Arthur'ün yaveri için söylediği "o benim sağ kolum" cümlesini ima ile naklederek kendi fikriyatım açıklamış olmaktadır. CHP içinde, bazı saf kişilerin iltihak etmesi halinde, Gülek tarafından yaratılacak bir hareketin sağcı olacağında şüphe yoktur. Böyle bir hareket yaratmak isteyenlerin gözlerini diktikleri fırsat, Kurultaydır. Ancak CHP içinde daha önce şansını denemiş olan sağ kanadın bu defa da köteği yiyeceğini hesaplamamak için en az "Mac Arthur'ün yaveri" kadar aptal olmak lâzımdır.

Şu anda CHP'yi bekleyen, çalışmadır. Ümitsizlik en kısa zamanda atılmazsa, zararlı olabilir. Merkez kontenjanlarının tesbiti sırasında CHP Genel Merkezinde görülen kalabalık ve canlılığın aldatıcı olduğu antik anlaşılmıştır. Milli bakiye kontenjanı dağıtıldıktan sonra ise CHP Genel Merkezinde, 1960 sonrasında olduğu gibi, yine in-cin top oynamağa başlamıştır. Oysa Teşkilâtta bile bir an önce harekete geçmenin arzusu görülmektedir. Bunun ilk örneği, Adana teşkilâtının, reform aleyhtarlarını, ihraç talebiyle Haysriyet Divanına sevketmesidir.

İKTİSADİ VE MALÎ SAHADA

Dış Yardım

Kolay yol: Dış borçlanma!

"Başbakanlıktan çıkan Ürgüplü, otomobili içinde verdiği Kıbrıs konusundaki demecinin sonunu şöyle bağladı:

"— Kıbrısta bir tek türkün kanı akarsa, İstanbuldaki rumlara veya Patrikhaneye neler olacağını bilmiyorum. 6/7 Eylül olaylarını unutmayalım."

Kıbrıs dâvasının sarpa sardığı bir sırada batılı büyük dostlarımızdan gelen müjdeyi ise şu sözlerle ifade etti:

"— Dış yardımların artması ihtimali belirmiştir. Bunları bir tahmin olarak söylemiyorum. Yapılan bazı görüşmeler vardır. Bunlara dayanarak söylüyorum. Gerek amerikan yardım-, lan, gerekse konsorsiyum yardımları artacaktır.."

Ürgüplünün müjdesi, ertesi günkü bazı gazetelerde "Dünya Bankası Türkiyeyi yardıma lâyık buldu" başlıklı haberle teyid edildi. Dünya Bankasının bir süre önce Türkiyeye gelerek yaptığı incelemelerden sonra hazırladığı rapor Türkiyeyi yardıma değer bulmuştu ve bu şimdi açıklanıyordu.

Üçüncü gün ise, AP'li Maliye Bakanı İhsan Gürsan, "Amerika seyahatinin başarılı, hattâ gurur verici oldugunu" söylüyor ve "Seçimden önce temasta bulunduğumuz Amerikan yardım teşkilâtı (AID) yetkilileri ile Dünya Bankası yetkililerinden edindiğimiz kanaate göre, siyasi durum bu hale geldikten sonra, dış yardımlar artabilir, İstikrarlı ve kuvvetli bir hükümet bunun teminatıdır" diyordu.

Bütün bu açıklamalar CHP'nin ortak bulunduğu iktidarlar sırasında duyulsaydı, sevinçten öteye bir duygu yersiz sayılabilirdi. CHP'li iktidarlar Plân, kalkınma metodu, özel sektör-yabancı sermaye gibi konulardaki görüş ve tutumlarını açıkça ortaya koymuş, Plândaki esaslara uydukları göstermişlerdi. Petrol, madenlerimiz, yabancı sermayeli şirketlerin durumu, bu alanda gerekli düzenlemeler gibi konularda CHP'li iktidarların yönü açıkça belli olmuştu. Fakat bütün gayretlere rağmen gerek konsorsiyum ülkeleri, gerekse Amerika kredi konusunda çok nazlı davranıyorlardı. Türkiyenin kalkınması, sanayileşmesi için gerekli büyük, temel projelere ise batılılardan kredi bulmak mümkün olmuyordu. Türkiye gibi azgelişmiş, yeterince sermaye birikimi yapmamış, bir ülkede bu temel kuruluşların da devletçe değil, özel sektörce kurulmasını isteyen dostlarımız, böylece, işin sonunda buraların da yabancı sermaye ortaklığına düşeceğini hesaplıyorlardı. CHP'li iktidarlar ise, kilit sanayiin devletin elinde bulunmasını şart görüyorlardı. Tıpkı Beş Yıllık Plânda olduğu gibi... Tıpkı, Plânlama uzmanlarının düşündükleri gibi...

Bir "başka" iktidar için

A P çoğunlukla seçimi kazanmadan beş - altı ay önce Türkiyeye gelen Dünya Bankası heyetinin incelemelerini ve bu çalışmaların ardından yapılan basın toplantısını izleyenler, bütün bu haberlerden sonra bazı şeyleri hatırlamadan edemediler.

Tinbergen
Doğruyu söyleyen bir batılı

Bilindiği gibi, Dünya Bankası ile olan ilişkilerimiz Menderesin son günlerinde kesilmiştir. Batılıların bütün sözlerine rağmen, Menderes izlediği iktisat politikasını değiştirmeye, çapaçulluktan kurtarmaya yanaşmamış, «iktisadi politikamız plansızlıktır" inadından vazgeçmemiştir. O zaman kesilen ilişkiler, Dünya Bankası heyetinin 1965'deki çalışmalarıyla tekrar başlıyacak mıdır? Dünya Bankası Türkiyenin plânlı devreye girdiği ve kendisine düşen görevleri yapmaya çalıştığı bir dönemde niçin hâlâ çekimser kalmaktadır? Bu sorulara verilecek cevaplarla şimdiki müjdeler ister istemez kötü çağrışımlara yol açmaktadır.

Dünya Bankası heyeti başkanı Demuth vaktiyle, bu sorulara ışık tutabilecek şu sözleri söylemiştir:

"— Dünya Bankasındaki dostlarınız da, konsorsiyumdaki dostlarınız da ellerinden geleni yapmaktadırlar. Prof. Tinbergen'in, 'Türkiyenin, dostlarından yeteri kadar "anlayış bulamadığı' şeklindeki sözlerine katılmıyorum. Gerçekten, batılı dostlarınız ellerinden geleni yapmaktadırlar. Bu yardımlar daha da artabilir. Fakat Türkiyenin ekonomik ve siyasî tercihleri nedir, ne yapmak istemektedir, bunların belli olması lâzımdır.."

Maliye Bakanlığı yetkilileri, uzman lan ve basın toplantısında bulunan onbeşi aşkın gazeteci bu sözler üzerine donup kalmışlar, biribirlerine bakmışlardır. Bir gazeteci, zihinlerdeki soruyu şöyle ortaya dökmüştür:

"— Peki ama, Türkiyenin siyasî ve iktisadî tercihleri ortadadır. Bir Plân yapılmıştır, iktisadî alanda neler yapılacağı, nasıl yapılacağı ve nasıl bir ortamda yapılacağı açıkça gösterilmiştir. Batılı ülkelerle bunun çeşitli konularda tartışması yapılmış, Kalkınma Plânının gerçekçi olduğu, tutarlı olduğu dostlarımızca kabul edilmiştir."

Buna kesin bir cevap veremeyen Dünya Bankası heyeti, görüşünde ısrar etmiştir.

Petrol, madenler, yabancı sermaye gibi konularda Plânlama ve CHP'li iktidarlarla aksi görüşe sahip Dünya Bankası uzmanları, Türkiyenin "daha da açık" hedefleri olmasını istiyorlardı!. Bu meseleye o zaman akıl erdiremeyenler, şimdi' işin aslını anlamalıdırlar. Pipe-line'ın yabancı petrol şirketleriyle birlikte yapılmasını isteyen, bu konuda bazı temaslara bile girişmekten çekinmeyen Dünya Bankası uzmanlarının ne demek istedikleri, kimi kendilerine yakın buldukları artık gün ışığına çıkmıştır. AP'nin, "Petrol Kanununu değiştirmek gasptır" şeklindeki tutumuna, "Türkiye fakirdir, tekniği de yoktur, Amerikaya muhtaçtır" diyen görüşüne karşılık, CHP'li iktidarlar sırasında söylenenlerin, izlenen tutumun niçin tercih edilmediği açıktır.. CHP'nin millî çıkarları önde tutan görüşü, izlediği politikası, işine

geldiği zaman uluslararası yakınlaşmayı çok seven bazı çevrelerce "hoş" bulunmamıştır,

Sonuç ne olabilir?

AP'nin bu tutumunu pek sempatik bulan çevrelerin şimdi, yardımları arttıracakları, kendilerine yakın olana yakınlık gösterecekleri anlaşılmaktadır. Fakat şimdiki dış yardım ilişkilerinin muhafazası halinde, "akılsızca yapılacak dış borçlanmalar "ın Türkiyeye bir fayda sağlıyamıyacağı açıktır. Bunun ilk etkileri, iç kaynaklarda sosyal adalete uygun bir düzenleme çalışmalarının uyutulması, iktidarın iç,kaynakları düzenlemeksizin bir süre daha dış borçlanmalarla işi idareye kalkışması olacaktır. Nitekim AP'li Başbakan adayı Demirel, bu konudaki düşüncelerini açıklamış, iç kaynaklardaki aksaklıkları düzeltmek şöyle dursun, görmeye dahi yanaşmamıştır, Demirel, bir İstanbul gazetesine, "tarım alanında vergi düzenlemesine gitmeye niyeti olmadığını" söylemiş, "Tarım alanındaki gelir büyüktür. Ama bu geliri paylaşanların sayısı da büyüktür. Vergi geliri bakımından tarımdan gelecek gelirler için mübalâğaya kapılmamak lâzım" demiştir. Gazetenin, "Tarımsal gelirlerin büyük kısmını az sayıda büyük toprak sahipleri paylaşıyor. Bu yüzden bir vergi düzenlemesi ile hem sosyal adalet yönünden, hem de vergi gelirlerini arttırmak yönünden bir çalışmaya gitmenin gerekli olup olmadığı" sorusuna Demirelin verdiği cevap ise şöyledir: "Bu iddialar doğru değildir. Tarım alanındaki gelir dağılımı dengelidir."

Bütün bunlar, AP'nin kimden yana olduğunu ve tuttuğu yolu apaçık göstermektedir. AP, Türkiyenin geleneksel, feodal yapısını zorlamak, onu ıslâh etmek taraflısı değildir. AP, Türkiyenin dış ülkelerle ilişkilerini gerçekçi bir görüşle düzenlemek, siyasi ve ekonomik alanda tam bir bağımsızlığa gitmek taraftarı da değildir. Bu böyle olunca da, iç kaynaklara yönelmeyen dış borçlanmalara dayanacak bir ekonomi politikası ile ne ekonomik kalkınma, ne de sanayileşme mümkündür Hattâ, ne de sosyal adalet sağlanabilecektir, Türkiye bugün, sadece yolla, barajla değil, sanayileşme ile sağlanacak bir kalkınma döneminde bulunmaktadır. Bugünkü şartlarla yürütülecek dış borçlanmanın ise bunu sağlamaktan uzak olduğu ortadadır. Bu yüzden ilk yapılacak iş, iç kaynakları düzenlemek, dış ilişkileri yeniden gözden geçirmektir. AP'nin bunlara yanaşmıyacağı, seçimleri hangi sloganlarla ve kimlere yaslanarak kazandığından bellidir.

Bu politikanın ise nereye varacağını bilenlerin sayısı az değildir.

Özel sektör teşkilâtlanıyor

Odalar Birliği, İhracatçı Birlikleri büyük odalar ve sanayi odaları harıl harıl çalışmaktadırlar. Özel sektör yeni bir teşkilâtlanmaya gitmektedir. Bu teşkilâtlanma çalışmaları artık sâklanmamakta, bu konudaki haberler yalanlanmamaktadır. Odalar Birliğinin yapısı, sanayicilerden çok tüccarın ve ithalâtçının sesinin duyulmasını sağlamakta, yönetime katılmak isteyen sanayiciler bunda başarı kazanamamaktaydılar.

Odalar Birliğinin geçtiğimizi Mayısta yapılan Genel Kumlundan önce, sanayicilerin durumlarının düzelmesini, Odalar Birliğinin yeniden teşkilâtlanmaya gitmesini gerekli gören Bülent Ecevit -haksız olduğu şimdi açıkça ortaya çıkan- suçlamalara uğramış, özel sektörü bölmek istediği ileri sürülmüştü. Şimdiyse yavaş yavaş sanayiciler hakim duruma geçmektedirler. 27 Mayıs 1960'dan sonraki sosyal gelişmeleri kendisi için tehlikeli bulan özel sektör, bu gelişmelere karşı hep birlikte savunmanın gerekliliği düşüncesiyle birleşmiş, post kavgasını gelecek yıllara itmiştir. Bu arada, III. Koalisyon Hükümetinin görevden çekilmesinden sonra, özel sektör iç mücadeleye girişmiş, sanayiciler seslerini yükseltmeye başlamışlardır. Bu mücadele şimdi başka bir yönde gelişmektedir. Sanayicilerin yönetiminde bir "birlik?' kurulmak istenilmektedir. Bu birliğe sadece meslek! menfaatler ve problemler açısından değil, "özel sektörün nasıl ve neden fazilet demek olduğunu" ispat edecek ve bütün vatandaşları buna inandıracak aydınlatıcı görevler verilecektir. Sanayiciler, borsalar ve tüccar ayrı federasyonlara bağlanacak, meslekî problemler buralarda görüşülecek, özel sektörün ve özel sektörcü demokrasinin savunmasını, hükümetle yapılacak pazarlıkları ise, federasyonların üzerinde yer alacak bir "konfederasyon" yapacaktır. Bugün artık bunun dışında bir mücadeleye pek de ihtiyaç kalmamıştır.İktidar adayı AP, özel sektör için çalışacak bir İktidar olma yolundadır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Kongo

Gitti Çombe, geldi Kimba

Combe, Leopoldville Kongosunun kısa bağımsızlık tarihi içinde önemli bir kişidir. Politika hayatı, Kongonun bağımsızlık kazanmasından kısa bir süre sonra, Katanganın başına geçip bu eyaleti kendi başına buyruk ilân etmesile başlamaktadır. Bundan sonra Lumumibaya karşı açıkca cephe almış ve Kongoda batı sömürgeciliğinin başlıca sözcüsü olmuştur. O kadar ki, bugün bile, dünya kamu oyunca, Lumumbanın öldürülmesinden başlıca sorumlu olarak görülmektedir. Daha sonra, Katanga Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin yardımlıyla tekrar Kongo sınırları içine katılınca, Çombe de Avrupaya sığınmıştır. Fakat bu sığınma uzun ömürlü olmamıştır. Kongodaki lumumbacı kuvvetlerin ülkenin kuzey-döğusuna hakini oldukları bir sırada, Başkan Kasavubu Çombeyi kabinede görev almak üzere Kongoya çağırmış ve Çombe, Avrupaya kaçtıktan bir yıl kadar sonra, 1964 Haziranında Leopoldville'e dönmüştür. Bundan sonra olaylar birbirini hızla kovalamıştır. O kadar ki, katangalı politikacı, Kongoya döndükten on gün sonra, birdenbire kendini Leopoldville hükümetinin yalnız içinde değil, fakat başında bulmuştur.

Çombeyi basit bir sürgün iken Kongonun basına geçiren olaylarda Belçikanın parmağı olduğundan şüphe edilemez. Nitekim Çombe Kongo başbakanı olur olmaz ülkeden kaçan Belçika sermayesi geri dönmüş, ekonomik hayat kımıldamaya başlamıştır. Ancak, Çombe gibi Batının temsilcisi olarak tanınan bir kimsenin iktidarı ele alması Kongoda olumsuz tepkiler de yaratmış, Kuzey Katanga, Kivu ve Yukarı Kongo eyaletlerindeki lumumbacı hareketler daha da kuvvetlenmiştir. Bunun sonunda Çombenin kongolu âsileri bastırmak için paralı beyaz askerler tutup Birleşik Amerika ve Belçikadan yardım istediği, hâlâ hatırlardadır.

Çombenin Kongoya yalnız Batı sermayesini değil, fakat silâhlı müdahalesini de davet etmesi, katangalı politikacının Afrika devletleri arasındaki -eğer kalmışsa- en son itibarının da kırılmasına yol açmıştır. Çombe, o günden sonra, Afrikanın istenmeyen adamı olmuştur. Bu bakımdan, geçtiğimiz hafta içinde Leopoldville'den Başkan Kasavubunun Çombeyi işbaşından uzaklaştırdığı haberi alınınca, siyasî yorumcuların çoğu bunu, Kasavubunun birkaç güne kadar Accra'da toplanması beklenen Afrika devletleri konferansıyla Ekimin ilk haftasında Cezayirde yapılması beklenen Asya - Afrika devletleri konferansından önce Kongonun bu devletler arasındaki itibarını düzeltmek amacıyla aldığı bir tedbir olarak karşılamışlardır.

Bir ipte iki cambaz

Gerçekten, Çombenin geçen hafta, işbaşından uzaklaştırılmasını dış

Kasavubu
Oyuna mı geldi?

etkilere bağlamak mümkündür. Afrikalı devletlerin gözünde Çombe Batının adamı, Lumumbanın ve Kongo milliyetçiliğinin katilidir. Hele son Kongo olayları sırasında koltuğunu Amerikan ve Belçika yardımıyla kurtarmasını bir türlü hazmedememektedirler. Öteyandan, Çombe son aylarda Belçika ile de bozuşmuştu. Belçika, Çombenin Kongo maden şirketlerini millîleştirmesine çok kızmıştır. Bununla beraber, Birleşik Amerika, daha iyi bir politikacının yokluğunda, Çombeyi hâlâ tutmaya devam ediyordu.

Ancak, olayı Kongonun iç politika çekişmeleriyle açıklamak, gerçeklere daha uygun düşecektir. Öyle anlaşılıyor ki, Çombenin en büyük suçu, Başkan Kasavubuyu ikinci plâna itip, Kongonun 1 numaralı adamı olma yoluna girmesidir. Kasavubunun, bir süredir Çombeden, istifa etmesini istediği biliniyordu, Fakat inatçı Çombe, yenilgiyi kabul etmemiş, istifasını vermemiştir. Bu yılın Temmuz ayında Kasavubu ile Çombe arasında İçişleri Bakanlığı konusunda bir sürtüşme olmuş ve Çombenin adamı Godefroid Munungo'nun Doğu Katanga eyalet valiliğine seçilerek İçişleri Bakanlığından çekilmesi üzerine Kasavubu, Çombeyi, bu koltuğu Victor- Nandakaya vermek zorunda bırakmıştı. Çombenin en kuvvetli muhalifi olan Kongo Demokratik Cephesinin lideri Nandakanın kabineye girmesi, inatçı politikacının itibarına indirilen büyük bir darbe olmuştur. İstifa ederse ikinci büyük darbeyi yiyeceğini bilen Çombe, bu sefer Kasavubunun istediğini yapmamış ve devlet başkanım kendisini işbaşından uzaklaştırma durumunda bırakmak istemiştir.

Kongo Anayasası gereğince, devlet başkam gerekli gördüğü hallerde başbakanı görevinden uzaklaştırabilir. Bu bakımdan, Kasavubunun tutumu Anayasaya aykırı değildir. Ancak, özellikle zengin Katanga eyaletinde hâlâ çok tutulduğu gözönüne alınınca, Çombenin işbaşından uzaklaştırılması Kongoda önemli etkiler yaratacak nitelikte bir olay gibi görülmektedir. Bazı gözlemcilere göre, Çombeyi işbaşından uzaklaştırmakla en tehlikeli rakibini atlatan Kasavubu, onun yerine gene katangalı Kimbayı getirmekle, katangalıların infialini önlemeyi düşünmüş olmalıdır,

Çombe Katanganın bağımsızlığım ilân ettiği zaman bir kabine kurmuş ve Kimbayı, bu kabineye önce Dışişleri Bakanı, sonra da Ticaret ve Sanayi Bakanı olarak almıştı. Fakat sonra, o da Çombe ile birlikte Kongodan kaçmak zorunda kalmıştır. Katangalı Balubaların en önemli liderlerinden biri olan Kimbanın kaderi bir türlü Çombeninkinden ayrılmamaktadır. Gerçek ten, yeni kabineyi kurmak için yalnız geçen Mart ayında tapılan seçimlerde önemli bir kuvvet olarak beliren Kongo Demokratik Cephesinin desteğini değil, fakat Çombenin liderliğindeki Kongo Milli Birliği (Conako) nin de desteğini ve yardımım sağlamak zo-

Hayal ve Gerçek

Asya - Afrika devletleri 1955 yılında Bandungda toplandıkları zaman, Batıya bağlı birkaçının dışında, gerçekten birlik içindeydiler. Ortak çıkarları hiçbir tarafa bağlanmamayı gerektiriyordu, O sırada tarafsızlığı bir gerçek olarak görüp kabul eden Sovyet yöneticileri de -bu bakımdan Foster Dulies'dan çok ileri görüşlü olduklarından şüphe edilemez- Asya - Afrika devletlerini Batı ve Doğu blokları arasında bir seçim yapmağa zorlamadıkları için, bu politikayı yürütmek o kadar zor görünmüyordu.

Oysa bugün, durum kökünden değişmiştir. Ortaya, Dulles'in verdiği örneğe uyarak, kendinden olmayanı karşı taraftan sayan bir Komünist Çin çıkmıştır. Gerçi bu devlet Bandungda da vardı ama, o zaman Sovyet görüşünü aynen savunuyordu. Şimdi Pekindi yöneticiler tarafsızlık ve barış içinde birlikte yaşama konularında Sovyetlerle birleşmek şöyle dursun, Sovyetlerin Asya - Afrika devletleri içine alınmasına bile karşıdırlar.

Eğer geçtiğimiz Haziran ayındaki Cezayir darbesi imdada yetişmeseydi, Sovyetler Birliğiyle Komünist Çin arasındaki geçimsizlik, Asya - Afrika devletlerini, bu iki devletten birinden yana çıkmak gibi çok güç bir seçim karşısında bırakacaktı. Ancak, Cezayir darbesi bu seçimi bütünbütüne ortadan kaldırmamış, yalnızca bir süre geri bırakmıştır. Üstelik Komünist Çin, şimdi ortaya, amerikan emperyalizmini takbih etmeyeceklerin Asya - Afrika devletleri arasına hiç girmemeleri gibi ikinci bir şartla da çıkmış bulunmaktadır.

Sovyet - Çin anlaşmazlığı zaten uzun bir süredir tarafsız devletleri güç durumda bırakıyordu. Bu kadar açığa vurulması ve işin bir yanşa dökülmesi ise tarafsızlığı imkânsızlaştırmıştır. Komünist Çin, Asya - Afrika devletlerinin kendisinden tarafa geçmelerini istemektedir. Şimdiye kadar ortada, herşeye rağmen, ağırlık teşkil eden bazı ülkelerin varlığı tarafsız devletlerin hâlâ bu ilkeye bağlı kalmalarına yardım ediyordu. Fakat Hindistan - Pakistan çatışmasından sonra tarafsızlık yavaş yavaş anlamını kaybeden bir kavram olmaya başlamıştır.

Asya - Afrika devletlerini son aylarda tedirgin eden olayların birincisi Hindistan - Pakistan çatışmasıysa, ikincisi de Endonezyadaki 30 Eylül darbe denemesidir. Bu deneme Çinden yana çıkacakların başına neler geleceğini bütün açıklığıyla ortaya koymuştur. Bu olaydan sonra Asya - Afrika devletleri arasındaki itibarının sarsıldığını anlayan Komünist Çin, geçen hafta, 5 Ekimde, Cezayirde toplanacak ikinci Bandung konferansının geri bırakılmasını istemiştir. Bu isteğinde Komünist Çini tek destekleyen, hint saldırısına uğradığı zaman asyalı ve afrikalı dost-arı tarafından yalnız bırakılan Pakistandır. Hindistan ise, bütün olup bitenlerden sonra durumu kendisi için elverişli görerek, konferansın toplanmasını istemektedir.

İkinci Bandung Konferansının zamanında toplanıp toplanmayacağı bilinememektedir. Bütün belirtiler. Konferansın bir kere daha erteleneceğini göstermektedir. Fakat açıkça bilinen bir şey varsa o da, bugün artık ortada-bir Asya - Afrika bloku değil, bir Asya - Afrika yamalı bohçası bulunduğudur. Asya - Afrika devletleri kendilerini Doğu ve Batı blokları içindeki parçalanmaların etkisinden kurtaramamışlar, üstelik kendi aralarında da parçalanmaya başlamışlardır.

Tarafsızlık taraflısı hayalcilerin düşleri ne olursa olsun, gerçeğin ta kendisi budur.

rundadır. Çünkü, Mecliste ve Senatoda çoğunluk Conako'nun elindedir.

Sudan kalhaneler

"Başkan Kasavubu Çombeyi işbaşından uzaklaştırırken bazı bahaneler göstermemiş değildir. Kasavubuya göre, eski başbakan, kabine içindeki bakanlıkların pek çoğunu kendi elinde toplamış ve son seçimlerde önemli siyasal kuvvetler olarak beliren yeni partilerin temsilcileriyle bir milli birlik hükümeti kurmayı reddetmiştir. Kasavubuya yakın çevreler, Çombenin suçlarından bir başkasının da, eski başbakanın, başkanın bütün ısrarlarına rağmen **âsi** liderlerle, bu arada Gbenye ve **Kanza ile** görüşmeye razı olmamak olduğunu söylemektedirler.

Fakat bütün bu bahaneler, son **olayın** arkasındaki asıl nedenin Kasavubu ile Çombe arasındaki kuvvet çekişmesi olduğunu gizleyememektedir. Nitekim, başbakanlıktan çekilir çekilmez Çombe, önümüzdeki günlerde yapılaca başkanlık seçimlerine adaylığını ko**yacağını** açıklamış bulunuyor. Bu, katangalı politikacının şimdi gözünü nereye dikmiş olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Anlaşılan, Kongo politikasının bundan sonraki dönemleri de **Çombesiz** olamıyacaktır.

Tüli'den haberler

Kim kime yönelmiş?

Engin Cezzar ve Gülriz Sürüri topluluğu Nâzım Hikmetin "Ferhat ile Şirin" adlı oyununu sahneye koydu. İstanbullular oyundan çok hoşlanmadılar. Engin Cezzarın Ferhatlıkla, Gülsüm Kamunun da Şirinlikle hiç mi hiç ilgisi yok. Şirin rolü için, Devlet Tiyatrosuna bu yıl katılan, Cüneyt Gökçerin kızı Deniz Gökçeri daha uygun buluyorlar. Hiç değilse diksiyonu daha iyi olurdu. Engin Cezzarın bu kadar bozuk bir diksiyonla Nâzım Hikmetin bir oyununu oynaması şiire saygısızlık diye yorumlanıyor.

Oyunun eleştirmesi bir yana, ilk gece salonda çiçekten geçilmiyordu. Kadınlar son derece şıktı. Şık kadınlar arasında Handan Aksu hafiften bozuk çalıyordu. Perde arasında Fikret Hakan ile karşılaşmaktan hoşlanmadı. Yakışıklı aktör damatlıktan istifa etmiş, Suna Aksudan yüz çevirip Gülsüm Kamuya yönelmiş diyorlar. Oyundan sonra hap birlikte yemek yenirken, Gülsüm Kamu Fikret Hakan ile yanyana oturuyordu, Onları sarmaşdolaş görenler, söylentilere hak verdiler. Yalnız, güzel aktris Fikret Hakana daha çok yönelmiş görünüyor.

Yaa.. vah, vah!

Şu günlerde Kazan restoranda pek enteresan konuşmalar, karşılaşmalar oluyor. AP'liler grup grup geliyor, zaferlerini kutluyorlar Müstakbel kabinenin tahminleri yapılıyor. Geçirdiğimiz hafta Ertuğrul Akça ile Saadettin Bilgiç de geç saatlere kadar Kazanda başbaşa oturdular, uzun uzun konuştular. Bir aralık Mehmet Turgut da geldi, fakat Bilgiçi görünce fazla kalmadı. Bilgiç ile Akçanın konuşmaları çok hararetliydi, Akçanın yüksek sesle konuşmasını duyanlar ise neye karar vereceklerini bilemiyorlardı.

Fikret Hakan eğleniyor
Damatlığa veda mı?

AP'nin başarısı Akçanın uykularını kaçırmış da... Geceleri sabaha kadar yatağının içine oturuyor, partisine oy veren milyonlarca insanın güvenine karşılık vermenin yollarım düşünüyormuş. Bu büyük sorumluluğu yüklenmenin güçlüğünü düşündükçe gözüne uyku girmiyormuş!

Raporlular operası

Devlet Operasında bilmem kaçıncı defa Sevil Berberi oynandı. Ankaralılar bu operadan bıkmış olacaklar ki, ilk gece parlak bir kalabalık yoktu. Oyun da parlak değildi, İstanbul Operasından gelen Mete Uğur da olmasa, salanda alkış sesi duyulmayacaktı. Mete Uğur, Özcan Sergenin yerine Figaro'yu söyledi.Özcan Sevgen hastalanmış, rapor almış, sahneye çıkamadı. Altan Gümbay da raporluymuş, fakat Sesi kısık değildi. Acaba, İstanbul Operasından yerine biri gelir diye mi korktu? Kendisine sorarsanız, AP'nin iktidara gelmesine çok sevinmiş, bu sevinçle sesi düzelmiş!..

Kırata binince..

prof. Dr. Mehmet Yardımcı politikacı olunca değişti. Bir dost toplantısındaki konuşmasını dinleyenler kulaklarına inanamadılar. Doğuda kırata kasideler söylediğini anlatıyor, âdeta kendinden geçiyordu. Biri dayanamadı, sordu:

"— Mehmetçiğim, sen kırattan bahsetmişsin ama, seçmenlerine hiç bir şey söylememişsin..."

Mehmet Yardımcı hemen itirazı kondurdu:

"— Sen ne diyorsun! Beni dinleyenler iyice coştular, ille daha konuş diye bağırdılar. Ben de devam ettim: şahlan kırat, şahlan!..".

Kent Otelinde balo'

Mustafa Kemal Derneği, 29 Ekim gecesi, Kent Oteli salonlarında bir balo tertipliyor. Cumhuriyet Bayramı şenlikleri burada devam edecek, danslar, millî oyunlarla renkli bir gece olacak. Dernekçiler kolları sıvamış, balonun güzel geçmesi için hazırlanıyorlar.

Düğünde politika

Geçirdiğimiz hafta Senato Başkanı Enver Akanın kızı Gülsün Aka evlendi. Damat, Orta Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesinden Enis Kortan, Ankara Palasta yapılan nikâh töreninde bütün politikacılar buluştular. AP'lilerin ağızları kulaklarındaydı, tabii. CHP Genel Başkanı ile AP Genel Başkanı uzun zamandanberi ilk defa karşılaştılar, nikâhta tanıklık yaptılar. Yakın arkadaşları arasında "Sülü" diye çağrılan Süleyman Demirel, salona girince, kulaklarına kadar kızardı, eline ve boynuna sarılmak için yarış eden AP'liler arasında o da bir damada benziyordu.

Gülsün Aka, Ankaranın güzel, iyi yetişmiş gençkızlarından biridir. Gelinliği de doğrusu çok güzel olmuştu. Saçlarını tepeye toplamış, topuzuna orkideler iliştirmişti. Eteği saten, üstü güpr dantel gelinliğini Mithat Paşa Enstitüsü öğretmenlerinden biri dikmiş. Bayan Aka gri danteller içinde şık bir kayınvaldeydi. Kendisini görenler, hemen fısıldaşıyorlar, yakında Senato Başkanının değişeceğini konuşuyorlardı. Senato Başkanlığına Ürgüplü gelecekmiş. Ürgüplü, nikâhın en mütebessim erkeğiydi. Nigâr Ürgüplü de hayatından çok memnundu, yanındakilere gelini Pazileden bahsediyordu.

Düğünde CHP'lüerin sayısı da hayli kabarıktı. Kemal Satır, Turhan Feyzioğlu, İsmail Rüştü Aksal, Emin Paksüt, Cihat Baban, Nihat Erim, "Ortanın solu mu, sağı mı?" hikâyesine nikâhta da devam ettiler. AP'liler ise başka hikâyeler peşindeydiler. Birbirlerinin koluna girip, hayâllerinde Bakanlıkları paylaşıyorlardı. Dışişleri Bakanı Hasan Işık oldukça geç geldi. Bazı gözler hemen, Settar İkseli aradı Eski Bonn elçisi, şimdiki İzmir milletvekili İksel, salonun bir köşesinde Şinasi Osma ile konuşuyordu. Tabiî, çok neşeliydi. Ancak, Bakan olması bahis konusu değilmiş. Düğünde dolaşan söylentilere göre, AP'liler mahkemesi devam edenlerin Bakanlık koltuğuna oturmasını doğru bulmuyorlarmış...

Düğünün misafirleri arasında diplomatlar da çoktu. Sefirelerin çoğu şapka giymişlerdi. Zira protokol böyle istiyor. Protokol Genel Müdürü Halûk Kuranın eşi de başına bir çiçek kondurmuştu. Kalabalıktan, kimin ne giydiği çok iyi seçilmiyordu. Buna sevinenler de vardı, üzülenler de... Bayan Demirel sevinmiş olacak. AP Başkanının eşi çok şık sayılmaz. Omuzunda güzel bir etol vardı, fakat elbisesini kimse beğenmedi. Şıklık rekoru, sefirelerdeydi!

Gülsüm Kortan
Haftanın gelini

Defile hazırlığı

Faize Moda salonunun sahibesi Sevim Baban Avrupadan döndü, defile hazırlıklarına başladı. Ankara, İstanbul ve İzmirde üç defile yapacaklar. İstanbulda şu aralık defile furyası var. Terzi Muallâ ilk defileyi yaptı, onu Butik Canan ve İhsan hanımın defileleri takibediyor. Fakat Faize Moda salonu bu mevsimi büyük bir iddiayla açıyor; Paristen orijinal kumaşlar getirmişler, moda dergilerinde gördüğümüz modellerin hepsini orijinal kumaşlarıyla hazırlıyorlarmış. Faizenin Ankaradaki defilesinde yeni bir manken de tanıtılacak.

Meydan Sahnesinde hüzün

Kartal Tibet, Karaoğlan olunca, Meydan Sahnesinden ayrılmak zorunda kalıyor. Yakında bir veda kokteyli verip Ankaradan da ayrılacak. Meydancılar bu gidişe hem seviniyor, hem üzülüyorlar. Kartal Tibet bakımından parlak bir gidiş, ama Meydan sahnesinin yıldızlarından biri sönüyor. Bakalım, onun yerini kim alacak? Geçirdiğimiz hafta Ankara pavyonlarında Meydancılara çok sık rastlandı. İntim ve Süreyya pavyonlarının pistlerinde modem dans rekorunu Kartal Tibet kırdı. Tabiî b u r de A y ş e Kulin... Süreyya pavyonunun açılışında pistin kraliçesi bu güzel duldu.

Hararetli günler

İstanbul milletvekili Coşkun Kırça ile Beyhan Köprülünün barışma ihtimali kapandı. Kırca, yakın arkadaşı Özcan Ergüderin kardeşiyle nişanlandı. Beyhan Köprülü de hayatını yeniden kurmağa hazırlanıyor. Köprülülerin Atatürk Bulvarındaki evinde de bir düğün havası esiyor. Babası ve kocası yüzünden politikadan uzaklaşan genç dul, yakında müspet ilimle ışıklanmış bir erkekle evleniyor.

Açıklama

591 sayı ve 16 Ekim 1965 tarihini taşıyan derginizin, Tüli'den haberler başlıklı kısmının 29. sahifesinin son kısmında, "Derdin büyüğü" başlığını taşıyan yazının tamamen hayâl mahsulü olduğunu üzülerek iletmek isterimi Sayın hanım muhabirinizin doğrusunu yazabilmesi için işini kolaylaştırmak istedim. Son günlerde, sendikacıların Cüneyt Gökçerle bir görüşmesi olmamıştır. Biz görüşmek istersek, vakti çoktur. Basın toplantısını, başkan olarak ben yaptım, fakat öfke yerine hakikatleri konuşturdum. Akis muhabirini aramızda görmeyi çok arzulardım. Bu toplantının neticesi, kamu oyunda değerlenmek üzere mahkemeye intikal etmiş bulunmaktadır.

Devlet Tiyatrosunun bütün galalarını süsleyen çiçeklerin en güzelini TOTSİS adı tamamlarken, sayın gazetecimizin bulunamamasına doğrusu çok üzüldüm. Eğer, TOTSİS'in böyle bir gayesi olsaydı, hiç zorluk çekmezdi. Gerekirse, toplu iş müzakerelerinin sonunda bu yol da denenecektir. Sendikamızın yalnız Devlet Tiyatrosu içinde halen 6 1 1 ü y e s i vardır, her gün de artmaktadır. İstanibuldaki özel tiyatrolar, şehir operası ve şehir tiyatroları ile birlikte mevcudumuz 1500'ün üzerindedir. Zannedildiği gibi, kaybedilmiş bir dâvamız, Allaha şükür, yoktur.

Düzeltilmesini rica ederim. Saygılarımla.

Genel Başkan
Müjdat Kutucuoğlu

Kuruluşlar

İstanbul Huzur Evi

Orta yaşlı, kahverengi tayyörlü kumral kadın AKİS muhabirine baktı, gülümsedi ve tertemiz, sıcacık görünüşlü evi gösterecek:

"— Görüyorsunuz, burası ne bir otele, ne bir hastahaneye benzer. Burada herkes kendini kendi evinde hisseder ve zaten o amaçla yapılmıştır" diye konuştu.

Sonra, araları yemyeşil çimenlerle süslenmiş taşlı yoldan yürürken konuşmasına devam etti:

"— Bugün artık görüşler tamamiyle değişmiştir. Birçok yaşlılar da gençlerle beraber oturmak istememekte, kendilerine yeni bir yuva, yeni arkadaşlar, kendilerini daha hür hissedebilecekleri bir yer aramaktadırlar. Bu bina, sosyal bir görüşün neticesidir. Aileleriyle oturmak istemiyen, genç kuşaklar içinde barınamıyan veya mutlu olamyan, yalnız kalan kadın ve erkeğe açıktır. Yaş aranmaz. »Elverir ki bulaşıcı bir hastalığı olmasın."

Olay, geride bıraktığımız hafta içinde İstanbulda, Bakırköyün Bahçelievlerinde, eski Londra Asfaltının üzerindeki 38 numaralı evde geçti. Kahverengi tayyörlü kadın, eski kadın milletvekillerimizden, halen İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulu Başkanı ve Huzur Evinin Müdürü Hasene Ilgaz idi.

Huzur Evinin, antresi sabun kokuyordu, Heryerde yeşillik ve çiçekler vardı. Üç erkekle iki kadın salonda oturmuş, gazetede okudukları bir konuyu tartışıyorlardı. Bir başka köşede iki başka kadın, arada sırada konuşarak, ellerindeki dikişleri dikiyorlardı. Bu sırada salona giren yaşlı bir erkek :

Hasene Ilgaz
Yaşlıları koruma çabası

"— Ajans saati geldi mi?" diye sordu.

Koridorlarda da rahat koltuklar vardı ve kadın-erkek birçok yaşlılar bu koltuklara oturmuş, yemek saatim beklerken laflıyor, şakalaşıyorlardı. İki gün önce birisinin yaş günü kutlanmıştı. Çoluk çocuğu da bu merasime katılmışlardı ama, gerçek yaşını öğrenmek mümkün olmamıştı. Arkadaşı :

"— Hadi ,kadınlar yaşlarını sak-, larlar, ama sana ne oluyor?" diye sataşıyordu.

Altmışın çok üstünde görünen yaşlı adam şöyle bir durdu, düşündü, sonra çok ciddi bir sesle:

"— İnsan, gösterdiği yaştadır" diye cevap verdi.

Hasene Ilgaz, koridorlardan geçerken rastladığı kimselere hatırlarım soruyor, verdikleri haberleri ilgiyle dinliyordu. Birçokları yemekten sonra ziyaretçi bekliyorlardı. Bazıları da sokağa çıkan arkadaşlarını gözlüyorlardı. Huzur Evinde yaşıyanlar serbestçe sokağa, gezmeye gidip geliyor ve ziyaretçi kabul ediyor, isterlerse evlerine gidip kalabiliyorlardı. Ama herkes yeni evine, kendi odasına, arkadaşlarına öylesine alışmıştı ki, gecelemek üzere giden pek azdı.

Huzur Evinin hikâyesi

İstanbul Huzur Evi 1 Temmuz 1964'de, uzun yılların hazırlığından sonra açılmıştır. Kurucular, 10 lira değerinde devlet darphanesinde basılan madalyon satışı hasılatı ile binayı 600 bin liraya, taksitle satın almışlar ve bir yıl içinde devletten hiçbir yardım görmeden, 400 bin liralık borcu ödemişlerdir. Ayrıca bina onarılmış, boyanmış ve bir büyük salon eklenerek, döşenmiştir. İstek üzerine, ressamlar, salonu süsleyen modern tabloları hediye etmişlerdir. Huzur Evi 40 odalı, 50 yataklıdır. Tek yataklı, banyolu odalar veya iki yataklı odalar vardır. Her odada hoparlör, telefon bulunmaktadır. Ücret 500, 600 ve ailenin isteğine göre 750 veya, özel bakım için, daha fazladır. Bina içinde parasını ödeyemiyen veya kifayetli bütçesi olmıyanlara sosyal fondan yardım yapılmaktadır. Bunun için bağış kabul edilmektedir. Huzur Evinin 20 kişilik bir memur kadrosu vardır. Bir doktor, devamlı olarak her gece binada kalmakta, diğer dört doktor haftada Uç gün muayene yapmak üzere Huzur Evine gelmektedirler. Yaşlıların en önemli meseleleri, sağlıkları ile ilgili meselelerdir. İşte bunun için idare, binanın yanında Belediyeye ait iki arsayı satın alarak, felçliler pavyonu yapmak üzere teşebbüse geçmiştir.

Sakinlerin sinemaya, tiyatroya, gezmelere götürülmelerini, sosyal faaliyetlerini sağlamak için özel programlar uygulanmakta, Huzur Evine çekilen yaşlıların, herşeyden önce hayata bağlı kalmaları için çaba sarf edilmektedir. Yaşlılarla ilgili meseleler, bütün dünyada bugün yeni baştan ele alınmakta, görevini bitirdi zannedilen kimselerin topluma faydalı faaliyetlerde bulunabilecekleri tezi ileri memleketlerde galip gelmekte ve rehabilitasyon merkezleriyle, yaşlılara barınak teşkil eden huzur evleri ve yapılan özel, değişik tipte müesseselerle, insanlar İçin mutlu ve faydalı bir yaşlılık devresi hazırlanmaktadır.

İstanbul Huzur Evi, bu sahada, memleketimizde atılan ilk olumlu adım sayılabilir.

Öncü Kadınlar

Ankarada loş mevsiminin açılmasıyla birlikte birçok kadın dernekleri de faaliyetlerine başladılar, Uzun yıllardır yalandan izlediğim bu faaliyetlerin son yıllar liginde ne kadar olumlu bir şekilde geliştiğini görmek fırsatını buldum. Az-çok boş vakti olan, hattâ olmıyan birçok ev kadınları veya çalışan kadınlar, çeşitli fedakârlıklara katlanarak, kendilerini toplum işlerine vermekte, hastahanelerde, yetiştirme yurtlarında, köylerde ve çeşitli alanlarda gönüllü olarak çalışmaktadırlar.

Genel olarak, memleketimizdeki toplumcular, örneği daha çok Batıda görülen bu tip dernek çalışmalarını tutmaz, hattâ bu derneklerde çalışan kadınları topluma yararlı olmaktan çok zararlı olmakla, kendi kendilerini bu şekilde teşhir edip tatmin etme sevdasına kapılmakla suçlarlar. Bu tip derneklerin yaşıyabilmeleri ve programlarını yerine getirebilmeleri, hiç şüphe yok ki, herşeyden çok paraya ihtiyaç gösteren birşeydir. Bunun için bunlar para toplama amacıyla sık sık çaylar, balolar, toplantılar düzenlerler. Basma intikal eden de, hemen hemen, faaliyetlerin yalnızca bu kısmıdır. Bunun için de birçok kimseler, dernek faaliyetlerini bundan ibaret zannederler.

1958 yılbaşı akşamı, İstanbulda, bir kadın teşekkülü mensupları ile Feneryolundaki bir gençlik yurduna gitmiş, birkaç saatimizi bu yurtta yaşıyan kimsesiz gençlerle beraber geçirmiştik. Bunlar dışarda çalışan veya okuyan gençlerdi. Kimsesizdiler ve hiçbir maddi dayanakları yoktu. Bir kadının çabasıyla açılan bu yurtta iş bölümü yaparak yaşıyorlardı. Hayatımın en güzel hatıralarından birisini o akşam yaşamışımdır. Onbeş yaşlarında, hem okuyan, hem çıraklık yapan bir delikanlıyla tanışmıştım. Bu delikanlı, "Bu yurt olmasaydı ben mahvolur giderdim" demiş, hayatta en büyük idealinin, ileride böyle bir yurt açmak olduğunu söylemişti.

Elbette ki bu müesseselerin şahıslar tarafından değil devlet tarafından açılması çok daha verimli olacakır. Ama, her ne olursa olsun, bu müesseselere gerekli sıcaklığı götürecek olanlar gine gönülü teşekküllerdir. Çünkü insanların maddi ihtiyaçlar kadar ilgiye ve sevgiye de ihtiyaçları vardır. Görevli memurların ise bu ilgiyi herkese gösterebilmeleri elbette ki mümkün değildir.

Yalnız, bir mesele kalıyor. Derneklerin çabaları, bugünkü hizmetleri, denizde kaybolmuş damlalar gibidir. Bunları topluma yararlı hale sokabilmek için dâva haline getirmek lâzımdır.

Gine hayatınım en acı hislerini, 1958 yılbaşı akşamı, Feneryolundaki o yurttan çıkarken duymuşumdur: Mahvolup gitmekte olan yüzbinlerce gence kim el uzatacaktı?

Bugün sokaklarda sefalete ve çeşitli haysiyet kırıcı hallere terkettiğimiz çocuklarımızın dâvasını, köylerde eğitimden yoksun kalan kadınlarımızın dâvasını, medeni nikâha rağmen sürüp giden imam nikâhı dâvasını ve daha pek çok çeşitli sosyal dâvaları halledecek olan elbetteki kadın derneklerinin dar imkân - lı faaliyetleri değildir. Ama bu dâvaların içinde bulunan, bunlara bir nebze olsun çare atayan bu dernekler, bu yolda öncü olabilirler.

Türkiye Büyük Millet Meclisine bu defa, eskisine nispeten, daha fazla kadın milletvekili gönderiyoruz. Kadın derneklerinin bu kadın milletvekillerimizle işbirliği kurarak, damla damla kaybolan çabaları dâva haline getirmeleri, hep beraber çalışarak sosyal yaralara çareler aramaları ve, ileri memleketlerde olduğu gibi, bunları kanun tasarıları halinde millete sunmaları, memleketimizdeki kadın teşekküllerine yepyeni bir değer kazandıracak ve önümüzdeki genel seçimlerde kadın nüfusunun daha etkili bir şekilde ağırlığını hissettirmesine yardımcı olacaktır. Kadın teşekküllerinin, Büyük Meclise kadınlarla girmelerini istemelerinin sebebi de o zaman kamuoyu tarafından daha iyi anlaşılacak. bu konudaki değerlendirme ölçüleri kendiliğinden değişecektir.

Jale CANDAN

Rasgele bir ampul değil...

General Electric alınız

General Electric'in ampul imalâtında
80 yıllık tecrübesi vardır.

General Electric ampulü
bol ışık verir... çok dayanır.

GENERAL

ELECTRIC

(Manajans: 1444) — 589)

TİYATRO

Ankara

Aydın Gün Devlet Operasında

Devlet Operasının sanat işlerini yönetmek görevinin, Nevit Kodallının yaz aylarında bu görevden istifa ötmesinden sonra, ikime verileceği merakla beklenmekteydi. Perdelerin açılmasına birkaç gün kala bu göreve, Genel Müdür Yardımcılığı ve Opera Başrejisörlüğü de kendisine verilmek suretiyle İstanbul Operasından Aydın Günün getirilmesi, sanat ve müzik çevrelerinde ilgi ve memnunluk uyandırmıştır.

Bilindiği gibi, Aydın Gün, Devlet Operasının kuruluşundan bu yana, Ankarada sahneye koyduğu ve bizzat oynadığı operalarda büyük başarılar kazanmış, daha sonra İstanbul Operasının başına getirilmiş ve bu yeni teşekkülü kısa bir zaman içinde büyük bir gelişmeye kavuşturmayı başarmış tecrübeli bir sanat adamıdır.

Görevine yeni başlıyan ve Operanın yeni çalışma programını hazırlamağa uğraşan Aydın Gün, eski sanat ocağında, şimdi tam yetki ile yeniden görev aldığı sırada, kendisini ziyaret edan bir arkadaşımıza düşündüklerini kısaca şöyle ifade etmiştir:

"— Her şeyden önce, Konservatuvar sıralarındanberi, yıllarca beraber çalıştığım değerli arkadaşlarımla yeniden beraber olmak ve onlara hizmet etmek fırsatını bulduğum için çok memnunum. Bununla beraber yüklendiğim görevin önemini ve güçlüklerini de bilmiyor değilim. Devlet Operası, yurdumuzda Batı müziğinin yayılmasında ve Opera sanatının gelişmesinde öncülük etmiş ana müessesemizdir. Bu müessesenin her bakımdan üstünlüğünü korumak, seviyesini daha da yükseltmek hepimizin vazifesidir. Eski arkadaşlarımın aynı duygularla dolu olduklarından ve bu amacın gerçekleştirilmesinde bana yardım edeceklerinden emin olarak işe başladım. Bundan sonrasını sözden çok çalışmalarımız gösterecektir. Çünkü sanat işlerinde önemli olan konuşmak değil, çalışmaktır. Çalışacağız, bütün imkânlarımızı sanatımızı daha iyi icra etmeğe, daha doyurucu sonuçlar almağa ve ilgisini hiçbir zaman bizden esirgememiş olan seyircimizi memnun etmeğe harcıyacağız."

Kadroya dönenler

Devlet Tiyatrosundan çeşitli sebeplerle ayrılmış olan üç sanatçı, geçenlerde toplanan Yönetim Kurulu kararıyla tekrar tiyatro kadrosuna alınmışlardır. Bunlar Saim Alpago ile Yıldırım Önal ve Oğuz Boradır.

Piyes gördüm

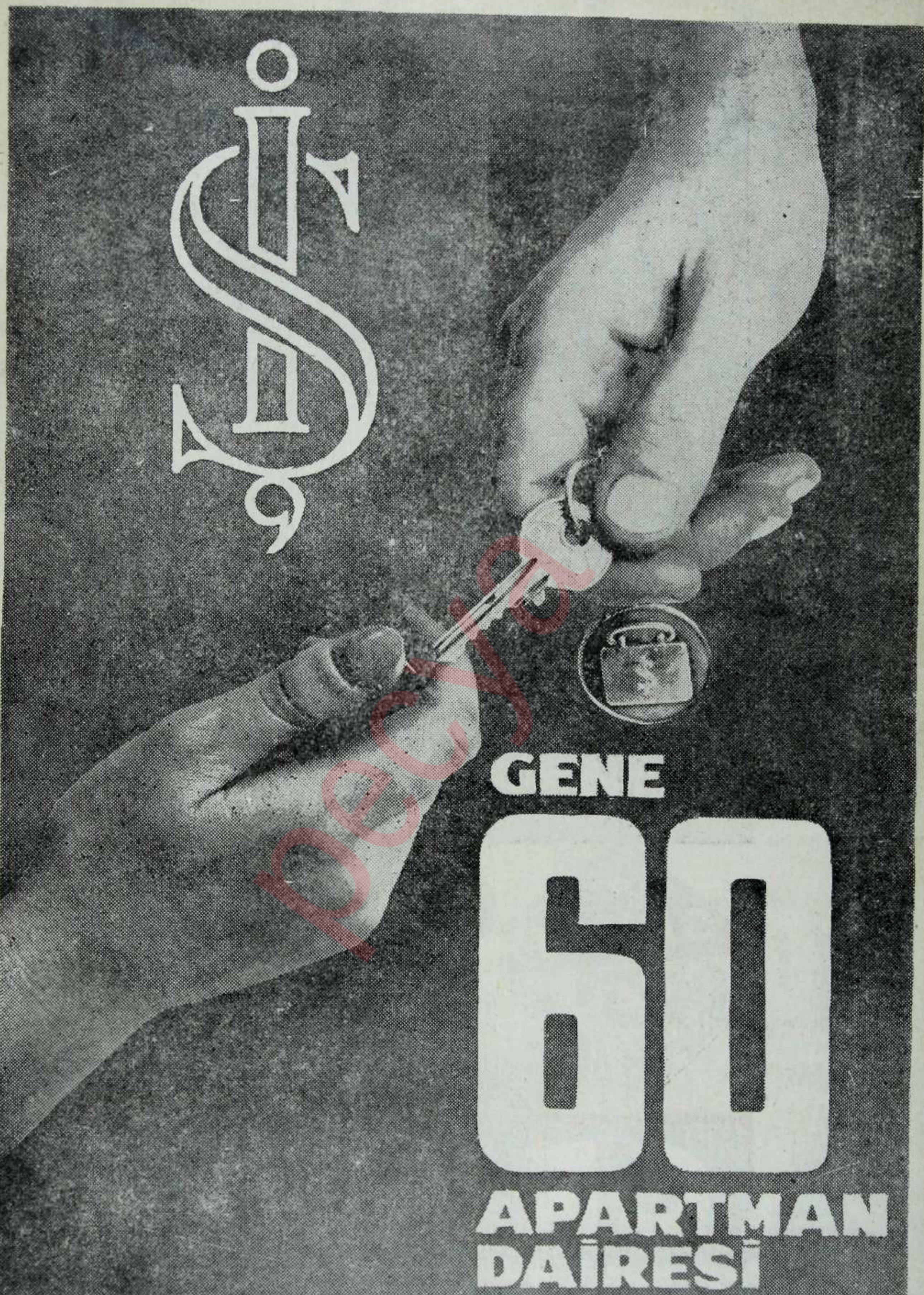

Oyun : "Uçurtmanın-Zinciri"; oyun, 2 bölüm.
Yazan : Refik Erduran.
Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Küçük Tiyatro}.
Sahneye koyan : Asuman Korad.
Dekor : Refik Eren.
Kostüm : Hale Eren.
Işık ; Nuri Özakyol - Kenan Dinçman - İhsan Narmanlı.
Konu : "Deli", "Cengiz Hanin Bisikleti", "Ayı Masalı",. "Büyük Jüstinyen" ve "Direkler Arasında" yazarı yeni oyunu için "başkalarıyla bağlantılı yaşama gereğinin yer çekimi tam bağımsızlığa doğru havalanma özlemi ile çekişip durur her erkeğin ruhunda... Bu çekişmenin komedisini vermeğe çalıştım" diyorsa da, bununla yetindiğini sanmayınız. Her yazar için olduğu gibi, "Uçurtmanın Zinciri" yazarı için de kişisel -ve beşeri- problemlerin etkisi açıkça görülüyor elbette. Ama bu oyunda, uzayı fethetmek uğruna milyarlar harcarken, yeryüzünde sosyal adaleti bile sağlayamayan çağımızın ve bütün üstünlük iddialarına rağmen, insanoğlunun ruh yapısındaki tatlı zaaf ların ince ve nükteli bir hicvi de var.
Oynayanlar : 'Başkurt Kuruç (Ömer), Gülcan As - Zeliha Berksoy (Kezban), Savaş Başar (Çuvaldız), Ergün Uçucu (Öğretmen, Profesör, Uzay Müdürü ve yarbay Grey), Süha Tuna, Şener Ünal, Fikret Ergin, Orhan Ara)
Beğendiğim : Yazarın fantastik bir konuyu, ilgiyle izlenen bir oyun yapısı içinde işlemiş olması. Asuman Korâdın, karmaşık bir tekniğe dayanan oyun düzeninde fikir, nükte ve duygu unsurlarını yitirmemeği başarmış olması. Refik Erenin - ve ışıkçıların - oyuna havasım kazandıran yaratıcı gayretleri. Çobanlıktan astronotluğa yükselen köylü Ömere ve onun bu yükselişinde - ta bantabana zıt unsurlar halinde- önemli roller oynayan gazeteci (Çuvaldız) ile sevgilisi Kezbana canlı ve sevimli yüzler kazandırmış olan Bozkurt Kuruç ile Savaş Başarın ve Gülcan Asın özenli oyunları. Çeşitli kişilerine apayrı karakterler vermeği başaran Ergün Uçucunun ifadeli kompozisyonları.
Beğenemediğim : İnandırıcı olamıyan füze kapsülü ve bu kapsülün içinde geçen sahne...
Sonuç : Zevkle seyredilen, hoş bir fantezi.

Naciye FEVZİ

"Uçurtmanın Zinciri'
Pır pır eder uçamaz

GENE
60
APARTMAN
DAİRESİ